

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ Ο.ΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ.

Ἡ σπανιότης τῶν πραγματειῶν ἀναβιάζει τὴν ἀξίαν αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἐπικρατουσῶν ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἰδεῶν. Ὑποτιθεμένου ὅτι κατ' αὐτάς πραγματεία τις εἶναι ἀναπόφευκτος, ὅσω ἀποβαίνει σπανιωτέρα τόσω καθίσταται μᾶλλον πολύτιμος. Καὶ τὰνάπαλιν ἡ ἀφθονία αὐτῆς καταρρίπτει τὰς τιμὰς τῆς εἰς τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὄριον, τὸ ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἡμερομισθίου, τοῦ τόκου τῶν κεφαλαίων, τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ τῆς ἐγγείου προσόδου, ἀνευ τῶν ὁποίων ἡ παραγωγὴ δὲν θὰ εἶχε τὸ συμφέρον νὰ κινηθῇ.

Τοιοιουτρόπως τὰ πολύτιμα μέταλλα λέγονται καὶ εἶναι πράγματι πολύτιμα, διότι παρὰ τῇ λαμπρότητι καὶ τῇ ἑτέρᾳ φυσικῇ αὐτῶν διασκευῇ καὶ κοινωσικῇ ὑπολήψει, εἶναι σπανιώτερα τῶν λοιπῶν. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ἐκ τῶν νεωτέρων προόδων τῆς μεταλλευτικῆς ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος ἀποβάλλουσι τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτοὺς σχετικὴν σπανιότητα μέχρι τῆς ἀφθονίας τοῦ σιδήρου, τί ἐμποδίζει ἵνα παρὰ τὰ σιδηρὰ ἄροτρα συναγωνισθῶσι καὶ τὰ ἀργυρὰ καὶ τὰ χρυσά; Ἀλλὰ τότε, καθὼς λέγει ὁ Say (Μαθ. Πολ. Οἰκονομίας μερ. 3 κεφ. 7), ἐὰν ὁ ἄργυρος ἐτιμᾶτο ὅσον καὶ ἡ σίδηρος, ἵνα ἀγοράσῃ τις ἐμπορεύματα ἀξίας 25—30 δραχμῶν, ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του ἕνα στατήρα ἀργυρῶν νομισμάτων. Ἐν τούτοις ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι, ὅπως ἐπανεῖλθῃ ἐν τῇ ἐθνικῇ οἰκονομίᾳ ἡ περίοδος τοῦ Σπαρτιατικοῦ νομίσματος, ὅπερ, ἀποτελούμενον ἐκ σιδήρου, ἐσύρετο ὑπὸ ζεύγους βοῶν.

Ἴνα δώσω εἰδικωτέραν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἰδέαν, ἀρκεῖ ἢ σημειώσεις τοῦ κερδοσκοπικοῦ πνεύματος τῆς μεταλλευτικῆς βιομηχανίας ἀπὸ τῶν σιδηρείων μέχρι τῶν χρυσείων. Ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς εἰς ἕκμετάλλευσιν τῶν πρώτων ἀπαιτεῖται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀναλογία τοῦ ἀκαθαρίστου μεταλλεύματος πρὸς τὸ καθαρὸν μέταλλον ὡς 5 : 1, ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν χρυσείων ὑπάρχουσί τινα, ὡς π. χ. ἐν Goslar, ἐν οἷς ἡ ἀναλογία τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸ μέταλλωμα εἶναι ὡς ἡ τοῦ ἀριθμοῦ 1:5200000. Καὶ ὁμως ἡ ἔνεκα τῆς σπανιότητος ζήτησις εἶναι τοιαύτη, ὥστε καὶ ὑπὸ τοιούτους ὄρους εὐρίσκονται χρυσοθηραί.

Ἐπὶ τοῦ κυριωτάτου τῶν πολυτίμων μετάλλων χαρακτῆρος, τῆς σπανιότητος, ἢ μεταλλευτικῆς ἀνάπτυξιν τῆς τελευταίας εἰκοσιπενταετίας παρήγαγεν ἀποτελέσματα συσσωδῶς ἐνδιαφέροντα τὸ περαιτέρω οἰκονομικὸν μέλλον ὑλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ ἱστορικὴ ἀνθρωπότης κατασκευάζει τὰ νομίσματα αὐτῆς. Ἐνῶ ἡ παραγωγή τοῦ χρυσοῦ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐλαττοῦται, ἀπ' ἐναντίας ἡ παραγωγή τοῦ ἀργύρου σταθερῶς ἐπιτείνεται. Κατὰ τοὺς κοινῶς παραδεδεγμένους ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπολογισμοὺς, ἀπὸ 912 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίων φρ. εἰς χρυσὸν καὶ 202 $\frac{1}{2}$ εἰς ἄργυρον παραχθέντων τῷ 1852 καθ' ὅλην τὴν μεταλλευτικὴν τῆς γῆς βιομηχανίαν, τῷ 1874 ἡ παραγωγή τοῦ μὲν χρυσοῦ κατέπεσεν εἰς 452 $\frac{1}{2}$ τοῦ δὲ ἀργύρου ἀνέβη εἰς 357 $\frac{1}{2}$. Ὁ ἐπόμενος πίναξ ἐξηγεῖ εἰς ἑκατομ. φρ. τὴν βαθμιαίαν ἐκτύλιξιν τοῦ φαινομένου τούτου, πρὸς ὁλοσχερῆ κατανόησιν τῆς μεγάλης σημασίας τοῦ ὁποίου, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄργυρον, μὴ λησμονήσωμεν τὴν ὑπὸ τοῦ Humboldt γενομένην ἐκτίμησιν τῆς ἀργυρᾶς παραγωγῆς τῆς Ἀμερικῆς, κατὰ τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρεῖς αἰῶνας, εἰς 112 $\frac{1}{2}$ περίπου ἑκατομ. χιλιόγραμμα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποταμίευμα, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ὑπάρχον τῆς νεωτέρας εἰς πολύτιμα μέταλλα ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Ἔτη	Χρυσός	Ἄργυρος	Ἔτη	Χρυσός	Ἄργυρος
1852	912 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	1864	565	257 $\frac{1}{2}$
1853	775	202 $\frac{1}{2}$	1865	600	260
1854	635	202 $\frac{1}{2}$	1866	605	252 $\frac{1}{2}$
1855	675	202 $\frac{1}{2}$	1867	580	270
1856	737 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	1868	600	250
1857	665	202 $\frac{1}{2}$	1869	605	237 $\frac{1}{2}$
1858	622 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	1870	580	257 $\frac{1}{2}$
1859	622 $\frac{1}{2}$	202 $\frac{1}{2}$	1871	582 $\frac{1}{2}$	305
1860	595	202 $\frac{1}{2}$	1872	507 $\frac{1}{2}$	325
1861	570	212 $\frac{1}{2}$	1873	517 $\frac{1}{2}$	350
1862	537 $\frac{1}{2}$	225	1874	452 $\frac{1}{2}$	357 $\frac{1}{2}$
1863	535	245	Ὅλον	5450	1255

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία περὶ τῆς μεγάλης εὐγλωττίας τῶν ἀνωτέρω ἀριθμῶν. Ἐὰν ὁ χρυσὸς τείνη πρὸς ἐλάττωσιν, ὁ ἄργυρος ἀτενίζει πρὸς τὸν διπλασιασμόν. Τῷ ὄντι ἐὰν πιστεύσωμεν τοὺς ἀτελεῖς ἐτι ὑπολογισμοὺς τοῦ 1875, κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος ἡ παγκόσμιος παραγωγή τοῦ ἀργύρου κυματίζεται μεταξὺ 310 καὶ 402 ἑκατομμυρίων φράγκων. Μόνον τὸ μέταλλεον Comstock ἐν τῇ Πολιτείᾳ Nevada τῆς Ἀμερικῆς ἔρριψεν εἰς τὴν κυκλοφορίαν 150 ἑκατ. φρ. εἰς ἄργυρον. Καὶ ἵνα ἐξακολουθήσωμεν τὴν μᾶλλον πρόσφατον ἱστορίαν αὐτοῦ, σημειώτεον ὅτι περὶ τὸ τέλος τοῦ 1875 ἀνεκαλύφθη παρὰ τὸ Comstock νέα μεταλλικὴ φλέψ πλουσιωτάτη, ἀποτελέσασα τρία ἰδιαίτερα ἀργυρεῖα ὑπὸ τὸ ὄνομα Καλλιφορνία, Βιργινία καὶ Ὀφίρ. Ἐκάτερον τῶν δύο πρώτων ὑπολογίζεται ὡς περιέχον μεταλλεύσιμον ἄργυρον πλεόν τοῦ ἡμίσεως διλιουνίου φρ. Ἡδὴ τὸ ἀργυρεῖον τῆς Βιργινίας κατὰ τὸ 1875 παρήγαγεν 100 ἑκατομ. φρ. Ὡς πρὸς τὸ τρίτον μέταλλεον τοῦ Ὀφίρ, παράγει τοῦτο 6000 μέχρι 40000 φρ. ἄργυρον ἐπὶ ἐκάστου τόνου ἀκαθαρίστου μεταλλεύματος. Ἀρκεῖ νὰ συγκριθῇ ἡ καταπληκτικὴ αὕτη παραγωγή πρὸς τὴν κλασικὴν τῶν ἀργυρείων τοῦ νέου κό-

σμου ἐποχὴν, καθ' ἣν ἕκαστος τόνος μεταλλεύματος μόλις περιεῖχε 400 φρ. ἄργυρον.

Ἐνώπιον τοιούτων προσφάτων ἀποτελεσμάτων τῆς παραγωγικῆς δυνάμεως τῶν νεωτέρων ἀργυρείων πρέπει νὰ ἐτοιμασθῇ ὁ νομισματικὸς κόσμος εἰς κατάπτωσιν τῆς τιμῆς τοῦ ἀργύρου πολὺ μεγαλειότεραν τῆς τελευταίου πανταχόθεν βεβαιουμένης. Ἡδὴ ἐν τῇ ἐπισημοτάτῃ τοῦ Λονδίνου μεταλλευτικῆ ἀγορᾷ ὁ ἄργυρος ὑπετιμήθη κατὰ τὰς ἐκεῖθεν πληροφορίας εἰς 18—20 τοῖς ο|ο. Θὰ ἀπετόλμων δὲ μίαν ἐπὶ τοῦ ἀργύρου σύγκρισιν κατὰ τὰ δεδομένα τοῦ ἀνωτέρω πίνακος, διότι ἐὰν κατὰ τὴν πρώτην πενταετίαν τούτου (1852—56) παρήχθησαν 1012 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. φρ. καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν (1870—74) 1495, ἡ ἀναλογία 2 : 3, συνδυαζομένη πρὸς τὴν ἐξαισίαν γονιμότητα τῶν νεωτέρων ἀργυρείων τοῦ 1875, ἀφοῦ ὑπερπληρώσῃ τὰς εἰς ἄργυρον μονίμους, τρόπον τινα, ἀνάγκας τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας, εἶναι ἱκανὴ ὅπως ὀδηγήσῃ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ ἀργύρου μέχρι 30 καὶ 40 τοῖς ο|ο.

Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὴν ὀσημέραι προτίμησιν τοῦ χρυσοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ νομισματικῇ συναλλαγῇ. Ἐνῶ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἔξει τις δι' ὀλίγων, σήμερον ὁ κόσμος δαπανᾷ διπλάσια καὶ τριπλάσια. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν προτιμᾷ τὸ πολυτιμώτερον καὶ ἐπομένως εὐκίνητότερον νομίσματα. Ὅσῳ προβαίνομεν πρὸς τὸν πολιτισμὸν, τόσῳ τὸ φαινόμενον τοῦτο λαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις. Μέχρις αὐτῶν τῶν ἀγορῶν τῆς Ἀσίας, τῶν κατ' ἐξοχὴν ἄλλοτε ἀργυροφάγων, παρατηροῦνται νῦν φανερώτατα σημεῖα προτιμῆσεως τῆς ἐπὶ χρυσῷ συναλλαγῆς.

Ἐν γένει ὁ ἄργυρος, ἀποβάλλων ὀσημέραι τὸ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ πολυτίμου μετάλλου ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς σπανιότητος, εἴτε ἐκ τῆς ἀφθονωτέρας παραγωγῆς του εἴτε ἐκ τῆς προτιμῆσεως τοῦ χρυσοῦ, εἶναι καταδε-

δικασμένος εἰς μοιραίαν, οὕτως εἰπεῖν, μετάπτωσιν ἀπὸ τῆς καθαρᾶς νομισματοποιίας εἰς τὴν κερματικὴν. Καὶ ὅσαι χῶραι, ἡ Λατινικὴ π. χ. Ἐνωσίς, διατηροῦσιν ἐτι παρὰ τῇ χρυσῇ τὴν ἀργυρὰν νομισματοποιίαν, ἀναγκάζονται νὰ περιορίζωσιν ἐπαισθητῶς ἐκάστοτε αὐτήν. Σκοπὸς τῶν εἶναι ἢ διὰ τοῦ μέσου τούτου διατήρησις τῆς ὑπότων οἰκείων νομοθετῶν ταχθείσης ἀναγκαστικῆς ἀναλογίας μεταξὺ τῶν νομισματικῶν τιμῶν τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ὡς 1 : 15 $\frac{1}{2}$. Ἐν τούτοις ἐὰν πρὸς ὥραν κατωρθοῦται, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἀτελῶς ὁ ἀνά χειρας σκοπὸς, ἡ ὑποτίμησις τοῦ ἀργύρου προβαίνει μετὰ τόσης σταθερότητος ἅμα δὲ καὶ ὀρμῆς, ὥστε ταχέως θὰ ἀναγκασθῶσι καὶ οἱ μᾶλλον ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν διπλὴν νομισματικὴν, τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, βάσιν νὰ περιορίσωσι τὰ ἀργυρὰ νομίσματα εἰς ἐλάχιστα κατὰ κεφαλὴν ποσά. Σπουδαῖαι μάλιστα καταβάλλονται προσπάθειαι ἐν τῇ μητροπόλει τῆς Λατινικῆς Ἐνώσεως, τῇ Γαλλίᾳ, εἰς προσδιορισμὸν τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων ἀνά 25 φρ. καθ' ἕκαστον ἄτομον τοῦ ὄλου τῆς χώρας πληθυσμοῦ. Ἐκαστος ἐννοεῖ ὅτι ἡ τοιαύτη τάσις πρόκειται νὰ μεταρρίψῃ βαθμηδὸν εἰς τὴν σφαῖραν τῆς κερματικῆς νομισματοποιίας τὸν ἄργυρον, πάντως μὲν τιμιώτερον τοῦ χαλκοῦ, ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ὁμως δικαιοσύνην τῶν ἀναλογιῶν κατὰ τὸ μέτρον τῆς νεωτέρας εὐθυνοείας του. *Suum quique tribuere.*

Τὰ τελευταῖα τῆς μεταλλευτικῆς παραγωγῆς εἰς χρυσὸν καὶ ἄργυρον πορίσματα ἀποδεικνύουσι τὴν νομοθετικὴν ματαιότητα τῆς διττῆς νομισματικῆς βάσεως. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἐν μέτρον, καὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ὅπως καὶ εἰς τὰς ὑλικὰς πράξεις, ἀποτελεῖ τὸν γενικὸν πόθον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἄλλ' ἐνῶ κατηγορεῖται, καὶ μάλα γε δικαίως ὅστις μεταχειρίζεται δύο μέτρα διὰ τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν ἀλήθειαν, δὲν ἐννοῶ τὴν νομισματικὴν ἐκείνην σοφίαν, ἥτις ἐπιβάλλει εἰς τοὺς θαυμαστάς της

δύο μέτρα εις εκτίμησιν τῆς συναλλακτικῆς ἀξίας. Μήπως δὲν εἶναι καὶ αὕτη ἀλήθεια καὶ μάλιστα πρακτικωτάτη; Διὰ τοῦ ἐνὸς μέτρου, τοῦ χρυσοῦ, ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐκτείνεται, διὰ τοῦ ἐτέρου μέτρου, τοῦ ἀργύρου, συστέλλεται. Οἱ δὲ ἀπλοῖκοι τοῦ συστήματος ὀπαδοί, βεβιασμένοι νὰ ἀνταλλάσσωσι τὰς περιουσίας των διὰ τῶν νομισμάτων τοῦ μᾶλλον ὑποτιμωμένου ἀργύρου, ἀρκεῖ νὰ τεθῶσιν ἀπέναντι τοῦ εἰσάγοντος ἐν τῷ τόπῳ ἀργυρὰ νομίσματα ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος, ὅπως ἐπὶ τέλους νοήσωσι πόσον ἐπικίνδυνον εἶναι τὸ εἰσὶ θεοῦ δουλεύειν».

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.

Ἐν πάσῃ χώρᾳ ὅταν ἡ παραγωγή τῶν προϊόντων αὐξήσῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε διὰ τῆς γιγνομένης τακτικῆς χρήσεως δὲν δύνανται νὰ καταναλωθῶσι, κατ' ἀνάγκην τὸ περισσεῦον τοῦτο πρέπει ν' ἀνταλλαχθῇ πρὸς ἄλλα προϊόντα ἡμεδαπὰ ἢ καὶ ξένα, ἵνα ἀντὶ τοῦ παρ' ἑκάστῳ περισσεύοντος ληφθῇ ἕτερον, οὗ ὁ ἀνταλλάσσειν στερεῖται. Ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ καὶ γένεσις τοῦ ἐμπορίου. Ἡ ἀνταλλαγὴ δὲ αὕτη ἐπιτείνεται καὶ αὐξάνει ποικιλοτρόπως: Εἶναι ἀφθονος ἡ παραγωγή; καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ εἶναι ἀξιολογωτέρα καὶ μᾶλλον ἐκτεταμένη· διότι ὅσον πλείονα προϊόντα περισσεύουσιν εἰς τοὺς παραγωγεῖς, πρὸς τόσον περισσότερα ἄλλα, ὧν ἔχουσιν ἀνάγκην, θὰ γείνη καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ. Ἐπίσης ὅσον αἱ τέχναι καὶ ἡ βιομηχανία τόπου τινὸς ἀνοῦσιν, ὅσον ποικίλα εἶναι τὰ προϊόντα του, καὶ ἀρμόζοντα πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ κοινωνικὰς ιδιότητας τῶν κατοίκων, ὅσον πλείονες τέλος εἶναι αἱ παντὸς εἶδους ἀνάγκαι αἱ ἐκ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως προκύπτουσαι, τόσον καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ καθίσταται σπουδαιότερα. Πάν-

τες γνωρίζομεν, ὅτι ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις λεπτύνει τὸν βίον, γεννᾷ ἐπομένως ἀνάγκας ἀγνώστους εἰς τὸν μὴ ἀνεπτυγμένον, ἐκ τούτου δὲ γεννᾶται καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς κτήσεως νέων προϊόντων φυσικῶν καὶ τεχνιτῶν πρὸς θεραπείαν αὐτῶν. Καὶ ἐν γένει κατ' ἀρχὴν γενικὴν: Μετὰ τῆς ἀφθονίας τῶν καθ' ἕκαστα προϊόντων, προβαίνει καὶ αὐξάνει καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προσκλήσεως ἄλλων ἐλλειπόντων, καὶ τὸ ἐφικτὸν τῆς προσκλήσεως αὐτῶν· καὶ ἀντιστρόφως: Ἡ ἐπιθυμία τῆς κτήσεως ξένων προϊόντων αὐξάνει τὴν παραγωγικὴν ἡμῶν ἐνέργειαν.

Πολλαπλᾶ δὲ καὶ σπουδαία εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ἐκ τούτου ἐπιμιξίας καὶ πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν τῶν λαῶν, καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν καὶ εὐπορίαν των.

Ἡ πείρα πάντων τῶν αἰώνων ἀποδεικνύει, ὅτι διὰ τῆς ἐμπορίας, ἰδίως μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, αὐξάνομεν τὰς ἰδέας καὶ γνώσεις μας, ἐφευρέσεις καὶ τέχναι ταχέως μεταδίδονται, ἤθη καὶ νόμοι εὖ κείμενοι ταχέως μεταφυτεύονται. Ὅπουδῆποτε τῆς γῆς ἀναφανῆ ποτε ἐπινοήσις τις ὠφέλιμος, εὐρύνουσα καὶ πολλαπλασιάζουσα τὰ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορίου, διὰ τῆς ἐμπορίας τάχιστα μεταδιδόμενη, ὠφελεῖ τοὺς πάντας. Διὰ τῆς ἐμπορίας συσφίγγονται καὶ τῶν ἀνθρώπων ἰδέαι, καὶ τῶν ἐθνῶν οἱ δεσμοὶ πρὸς ἀλλήλους. Ὁ ξένος ἀπὸ ἐχθροῦ καθίσταται φίλος, ἐν βραχυλογίᾳ, διὰ τῆς ἐμπορίας ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις φιλικωτέρα καὶ ἐπιεικεστέρα πρὸς ἀλλήλους ψυχῆς διαθέσις καὶ τρόποι. Ὡστε ἂν καὶ ὁ πρῶτος καὶ κύριος τοῦ ἐμπορίου σκοπὸς εἶναι ἡ κερδοσκοπία, τ' ἀποτελέσματα ὁμως αὐτοῦ πρὸς μόρφωσιν τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀνεκτίμητα.

Ἐπιπλέον τὸ ἐμπόριον εἶναι καὶ πρὸς εὐπορίαν καὶ πλουτισμὸν τῶν ἐθνῶν ἐπιτήδειον προκύπτει ἐκ τῶν ἐξῆς: Ἀληθῶς μὲν τὸ ἐμπόριον, ὡς πηγὴ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλοῦτου, διαφέρει τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων

τῆς γῆς, τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν τεχνῶν, οὐσιωδῶς κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν παράγει τι νέον ὡς ἐκεῖναι. Τὴν ἐξωτερικὴν τὴν κατὰ πλῆθος δηλ. ἢ μέγεθος, αὐξήσιν τῶν ἀντικειμένων τῶν πρὸς τοὺς σκοποὺς τῶν ἀνθρώπων χρησίμων δὲν πολλαπλασιάζει τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ μόνον τὸ ὑπάρχον ἐμπορεύσιμον ἀντικείμενον, ὡς ἔχει, μεταφέρει ἀπὸ ἑνὸς εἰς ἄλλον τόπον, ἀπὸ ἐνὸς κατόχου εἰς ἕτερον. Οὐχ ἦττον ὁμοῦς εἶναι πολὺ ἐσφαλμένον, νὰ νομίζῃ τις, ὅτι τὸ ἐμπόριον δὲν εἶναι παραγωγικόν· καθ' ὅσον αὐξάνει τὴν ἐσωτερικὴν τῶν πραγμάτων ἀξίαν καὶ τῶν πωλουμένων καὶ τῶν ἀγοραζομένων· διότι πάντοτε ἐπὶ ἐκουσίας ἀνταλλαγῆς ἑκάτερος τῶν ἀνταλασσόντων λαμβάνει τι, τὸ ὁποῖον δι' αὐτὸν εἶναι μείζονος ἀξίας ἐκεῖνου, τὸ ὁποῖον δίδει πρὸς τὸν ἕτερον. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐχὶ ὁ ἐξωτερικὸς τῶν ἀντικειμένων ὄγκος, ἀλλ' ἡ ἀξία αὐτῶν ἀποτελεῖ τὸν πλοῦτον τοῦ κατόχου, ἐπεταί προφανῶς, ὅτι τὸ ἐμπόριον αὐξάνει τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι κατὰ τὴν διαφορὰν τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ἰδίως τῶν ἐνεργούντων αὐτὸ προσώπων καὶ ἡ ἐπαύξεισις τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου εἶναι διάφορος· λ. χ. ἡ ἐπαύξεισις αὕτη εἶναι ἀμέσως μεγίστη, ὡσάκις δύο πολῖται τοῦ αὐτοῦ κράτους ἐμπορεύονται πρὸς ἀλλήλους, καθ' ὅσον ἑκατέρου τούτων ὠφελουμένου, ἡ ἐθνικὴ περιουσία διπλῶς αὐξάνει· ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον κράτους τινος κατὰ πρῶτον λόγον αὐξάνει τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν. Ἐπὶ ἀνταλλαγῆς δὲ μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν, ἐάν ὑποτεθῇ, ὅτι ὁμοῖα ἀντικείμενα καὶ ἴσης ἀξίας, ὡς καὶ μετὰ τῶν ἡμεδαπῶν, ἀνταλλάσσονται, ἡ ὠφέλεια εἶναι ἐλάσσων κατὰ τὸ ἥμισυ· καθ' ὅσον καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀμφοτέροι ὠφελοῦνται, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ μόνον τοῦ κέρδους ἔχει ὁ ἡμεδαπός, καὶ τοῦτο μόνον προστίθεται εἰς τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἀπολαμβάνει ὁ ἀλλοδαπός, αὐξάνων τοῦ ἔθνους του τὴν περιουσίαν· ἐν ᾧ κατὰ τὴν πρῶτην περι-

πτῶσιν ἀμφοτέροι, ἡμεδαποὶ ὄντες, τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τὴν περιουσίαν αὐξάνουσι.

Παρατηρητέον ὁμοῦς, ὅτι διάφορα περιστατικὰ ἀναβιβάζουσι σπουδαιότατα τὰ τοιαῦτα κέρδη· καὶ πρὸ πάντων τὸ μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς ἐμπόριον οὐχὶ σπανίως καθίσταται ἰδίως ἐπωφελές ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀλλοδαποὶ πολλάκις ἐξ ἀγνοίας, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἀντὶ τοῦ ἀνταλασσομένου ἀντικειμένου δίδουσι ἄλλο τι μείζονος ἐσωτερικῆς ἀξίας. Ἐπὶ παραδείγματι: ὅσοι ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐμπόρων ἀγοράζουσιν ἐκ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης ἀντικείμενα πολυτελείας καὶ συρμοῦ, δύνανται, ἐξ ἀγνοίας πολλάκις, οἷον ὅταν νεωστὶ ἐφευρίσκωνται ταῦτα, εὐκολώτατα ν' ἀπατηθῶσιν, ἀγοράζοντες αὐτὰ ὑπερτιμημένα, ὡς μὴ γνωρίζοντες τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν· ἐπομένως διὰ τὴν Γαλλίαν λ. χ. ὅθεν αὐτὰ ἀγοράζονται, τοιοῦτον ἐξωτερικὸν ἐμπόριον εἶναι λίαν ἐπωφελές. Ἄλλο παράδειγμα ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀνάγκην. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ἕνεκα τοῦ ἀμερικανικοῦ πολέμου δι' ἑλλειψίν βάμβακος τὸ ἐμπόριον αὐτοῦ ἦτο λίαν ἐπωφελές καὶ δι' ἡμᾶς· διότι ἡγοράζετο ὁ βάμβαξ πολὺ πλέον τῆς πραγματικῆς αὐτοῦ ἀξίας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον κατὰ τὸ 1856 τὸ ἐμπόριον τῆς σταφίδος ἕνεκα ἐλλείψεως ἀπέφερε κέρδη μέγιστα· ἐπίσης ἐπὶ σιτοδείας τὸ μετὰ ξένων ἐμπόριον εἶναι ἐπωφελέστατον διὰ τὰς σιτοφόρους χώρας· ἐν ᾧ τοιαῦτα κέρδη ἐπὶ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου δὲν ἐλπίζονται. Ἀντιστρόφως οἱ ἀλλοδαποὶ εἰσάγουσι παρ' ἡμῖν τοιαῦτα προϊόντα, τὰ ὁποῖα δὲν παράγει ἡ χώρα μας, καὶ οὕτω προβιβάζουσι παρ' ἡμῖν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν φιλοπονίαν, ἣτις παρέχει ἡμῖν τὰ μέσα πρὸς θεραπείαν τῶν νέων ἡμῶν ἀναγκῶν. Τέλος διὰ τῆς πωλήσεως τῶν ἡμεδαπῶν προϊόντων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἢ ζήτησις αὐτῶν αὐξάνει, καὶ ἡ ἐκποίησις αὐτῶν καθίσταται ἀσφαλεστέρα. Ἡ οὕτω προκύπτουσα ὁμοῦς ἀξιολογώτερα καὶ μονιμωτέρα ἐξαγωγή ἐνισχύει συνάμα καὶ τὰς ἐσωτερικὰς ἀνάγκας,

ὥστε συνηθέστερον ἐκ τῆς μεγάλης ἐξαγωγῆς αἱ τιμαὶ ἐλαττοῦνται μᾶλλον ἢ ἀνυψοῦνται· μόνον δὲ ἐπὶ τοιούτων προϊόντων, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγή ἐν τινι χώρᾳ δὲν ὑπερβαίνει ὠρισμένον τι ποσόν, διότι ἡ φύσις δὲν παρέχει πλείονα, πρέπει ἡ ἐξαγωγή ν' αὐξάνῃ τὰς τιμὰς· τοιαῦτα ὅμως προϊόντα εἶναι ὀλίγα. Κατάλληλον πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκτεθεῖσαν παράδειγμα ἔχομεν, νομίζω, διὰ τὸ ἐμπόριον τῶν Πατρῶν τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ σταφιδόκαρπου. Ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὡς ἀκούω, ὁ σταφιδόκαρπος ἐτιμᾶτο ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν δέκα τάλληρα καὶ ἐτι πλεον τὸ χιλιόλιτρον· διότι καὶ ἡ παραγωγή ἦτο μικρὰ, καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς σταφίδαμπέλου δὲν ἐξηπλοῦτο, ἔνεκα τῆς ἀθλιότητος βεβαίως τῆς τότε κυβερνήσεως· μετὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων ἡ καλλιέργεια ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐξετάθη, ἐπομένως καὶ ἡ ἐξαγωγή, ἀλλὰ καὶ αἱ τιμαὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐξέπεσαν, μὴ αὐξηθείσης σχετικῶς καὶ τῆς κατανάλωσεως· ὥστε οὐδὲ νὰ φαντασθῇ τις τώρα τολμᾷ τὰ ἑκατὸν καὶ ἑκατὸν δέκα τάλληρα.

Τώρα ἐρχόμεθα νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν τὸ πρὸς ἀνταλλαγὴν ὑπὸ τοῦ ἀλλοδαποῦ εἰς ἡμᾶς διδόμενον, ἀντ' ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς δίδομεν εἰς αὐτόν, ἔχει σημασίαν διὰ τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν. Ἄδιάφορον εἶναι τοῦτο λέγομεν. Καθ' ὅσον εἴτε μέταλλον εἴτε ἐμπορεύματα οἰουδήποτε εἴδους μᾶς δοθῶσι πρὸς ἀνταλλαγὴν, τὸ κέρδος διὰ τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν εἶναι τὸ αὐτὸ, διότι κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις οὐδεμία αὐξήσις ἢ μείωσις τῆς ἀξίας γίνεται· καὶ ἡ μεγάλη προσπάθεια ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς, νὰ ἔχωμεν ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν τὸ καλούμενον ἰσοζύγιον τοῦ καθ' ὅλου ἐμπορίου τοῦ κράτους (*Balance du commerce*), πλεῖον δηλ. μεταλλικὸν ἢ ἐμπορεύματα νὰ εἰσαχθῇ παρ' ἡμῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, τούναντίον δὲ ἐκ τῆς χώρας μας πλείονα ἐμπορεύματα νὰ ἐξαχθῶσιν, ὀλιγώτερον δὲ μεταλλικὸν, στηρίζεται ἐπὶ τῆς μεγάλης πλά-

νης, ὅτι τὸ νόμισμα μόνον ἔχει ἀξίαν· ἡ πλάνη αὕτη πηγάζει ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς οἰκονομολόγους καλουμένου ἐμπορικοῦ συστήματος, τοῦ κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα ἐπικρατήσαντος, καθ' ὃ ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος ἐθεωροῦντο τὰ ἀξιολογώτατα ἀντικείμενα κτήσεως, καὶ ἐνομιζέτο, ὅτι διὰ τῆς τούτων κατοχῆς κυρίως ἐγένετό τις πλοῦσις καὶ δυνατός. Αἱ κυβερνήσεις αὐταὶ ἐν γένει ὑπεστήριζον τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον, νομίζουσαι, ὡς καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν τότε συγγραφέων, ὅτι ἡ κυρία τοῦ πλούτου πηγὴ εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον. Τὰ δὲ προκαλέσαντα τότε τὴν ἰδέαν ταύτην περιστατικὰ ἦσαν ἡ κατὰ θάλασσαν εὐρεσις τοῦ πλοῦ πρὸς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς, ἐξ ἧς, ἰδίως ἐκ τῶν μεταλλείων τοῦ Μεξικοῦ, τῆς Περούβιανῆς καὶ τῆς Χιλῆς ἐπλημύρῃσε χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἡ Εὐρώπη. Εἶναι πεπλανημένη λοιπὸν ἡ ἰδέα, ὅτι τὸ νόμισμα μόνον ἔχει ἀξίαν· διότι πάντα τὰ ἐμπορεύσιμα ἀντικείμενα ἔχουσιν ἀξίαν, καὶ εὐκόλως δύναται τις εἰς νόμισμα νὰ τὰ ἀνταλλάξῃ. Τόσον μόνον εἶναι ὀρθόν, ὅτι χώρα τις, ἥτις ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσάγει πολλὰ ἐμπορεύματα ἀντὶ μετρητῶν, τὸ ἀντὶ τούτων διδόμενον μεταλλικὸν πρέπει ἦτοι ἐξ ἰδίων μεταλλείων ν' ἀντικαθιστᾷ, ἢ διὰ πωλήσεως τῶν προϊόντων τῆς πρὸς τρίτους ἀντὶ μετρητῶν· διότι ἄλλως κατ' ὀλίγον θὰ περιέλθῃ εἰς στέρησιν τοῦ πρὸς κυκλοφορίαν ἀναγκαίου νομίσματος. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὀλίγον σημαίνει ἐὰν ἡ ἀντικατάστασις αὕτη τακτικῶς κατ' ἔτος γίνεται, ἢ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα καὶ εἰς ἄλλην περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ ἀνταλλαγὴ γίνεται μεταξὺ ἀλλοδαπῶν μόνον. Κατὰ τὴν τοιαύτην περίπτωσιν ἡ ἡμεδαπὴ χώρα οὐδαμῶς κυρίως ἔπρεπεν νὰ ὠφεληθῇ. Ἀλλὰ συχνότατα τοιοῦτον ἐμπόριον γίνεται διὰ τινος ἡμεδαποῦ. Ἡ διάμεσος δ' αὕτη ἐνέργεια τοῦ ἡμεδαποῦ ἐμπόρου φέρει συνήθως κέρδη καὶ πολλαχίς μεγάλα· ὥστε καὶ ἡ μεταξὺ ἀλλοδαπῶν ἀνταλ-

λαγή αὐξάνει τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν περιουσίαν. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τοῦ ἐμπορίου εἶναι παρ' ἡμῖν λίαν ἐνεπτυγμένον· τὸ μετὰ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν διὰ τῶν Ἑλλήνων ἢ τοῦλάχιστον δι' ὁμοεθνῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνεργεῖται. Ἐπίσης τὸ ἐμπόριον σύκων, μαλλίων, βάμβακος καὶ πλείστων ἄλλων προϊόντων μεταξὺ Τουρκίας καὶ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης δι' ἑλλήνων ἐνεργεῖται. Ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι ἡ πείρα ποικιλοτρόπως ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον χώρας τινὸς οὐ μόνον εἶναι ὠφελιμώτερον κατὰ τὰ προειρημένα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἔκτασιν σπουδαιότερον τοῦ ἐξωτερικοῦ· λ. χ. ἐπὶ τῶν ἐμπορικωτέρων τῆς Εὐρώπης χωρῶν Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἐν Ἀγγλίᾳ μὲν ὑπελογίσθη, ὅτι ἐκ κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων ἀξίας 424 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν τὰ 350 ἑκατομμύρια ἀνάγονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον, 74 δὲ μόνον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ ἕκτον δηλ. τοῦ ὅλου. Ἐν Γαλλίᾳ δὲ ἐξ 7,323 ἑκατομμυρίων φράγκων, εἰς ἅ πρό τινων ἐτῶν ὑπελογίσθη τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας, τὰ 6,476 ἑκατ. ἀνάγονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον, τὸ ὑπόλοιπον δὲ εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Πλείστου δὲ λόγου ἀξίον εἶναι ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου τὸ ἔργον τοῦ μεσάζοντος προσώπου, δηλαδὴ τοῦ ἐμπόρου. Βεβαίως εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἐμπορίου δὲν ἔγκειται ἀμέσως μεταξὺ τῶν ἀνταλλασσόντων τὰ προϊόντα τῶν νὰ ὑπάρχη μεσάζον πρόσωπον. Δύναται νὰ ἐνεργήσῃ αὐτὸ καὶ ἀπ' εὐθείας αὐτοὶ μόνον οἱ ἀνταλλάσσοντες. Οἱ χωρικοὶ λ. χ. φέροντες ἀπὸ τῶν χωρίων τῶν εἰς τὴν ἀγοράν, ὠά, ὄρνιθας, σῖτον, γεώμηλα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀπ' εὐθείας πωλοῦσι ταῦτα εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Εὐκόλως ὁμως κατανοεῖται, ὅτι ἡ μεσολάβησις εὐκολύνει καὶ ἐπεκτείνει συνάμα τὸ ἐμπόριον. Ἄν δὲ καὶ τὸ μεσάζον αὐτὸ πρόσωπον, ὁ ἔμπορος, ὡς εἶναι φυσικόν, μετέρχεται οὐχὶ ἄνευ ἀμοιβῆς τὸ ἔργον του, ἀλλὰ πορίζεται ὄφελος διὰ τὴν ἐργασίαν του, τὰς καταβολὰς τῶν κεφα-

λαίων του, καὶ διὰ τοὺς κινδύνους, κρατεῖ ἐπομένως δι' ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κέρδους, τὸ ὁποῖον οἱ ἀνταλλάσσοντες ὠφελοῦνται, μέγα ἢ μικρὸν μέρος, οὐχ ἦττον διὰ τοὺς ἀπ' ἀρχῆς ἀνταλλάσσοντας ἢ μεσολάβησις αὐτοῦ εἶναι ὠφελιμωτέρα παρὰ ἡ ἄμεσος μεταξὺ πωλητῶν καὶ ἀγοραστῶν προσφορά καὶ ζήτησις. Ἀπόδειξις εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα. Πανταχοῦ τῆς ὑψηλίου ἐκουσίως καὶ ἄνευ βίας διὰ μεσαζόντων προσώπων ἐνεργεῖται τὸ ἐμπόριον· τοῦτο δὲν θὰ ἐγίνετο, ἐὰν οἱ ἀπ' ἀρχῆς ἀνταλλάσσοντες ἐζημιούντο.

Καὶ ἐὰν μὲν τὸ μεσάζον αὐτὸ πρόσωπον ἐνεργῇ τὸ ἐμπόριόν του μεταξὺ δύο ἡμεδαπῶν, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὀλικοῦ κέρδους ὡς πρὸς τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν δὲν μεταβάλλεται, ἀλλὰ μόνον διαιρεῖται μεταξὺ τριῶν, ἀντὶ μεταξὺ δύο, ὡς συμβαίνει ἐπὶ τῆς ἀμέσου ἀνταλλαγῆς. Ἐὰν δὲ μεσολαβῇ μεταξὺ ἡμεδαποῦ καὶ ἀλλοδαποῦ (ὡς ἐν Πάτραις οἱ σταφιδέμποροι) ὅ,τι κερδαίνει ἀπὸ τοῦ ἀλλοδαποῦ εἶναι καθαρὸν κέρδος τῆς ἐθνικῆς περιουσίας, ἐπομένως ἢ οὕτω γενομένη ἀνταλλαγή εἶναι ὠφελιμωτέρα, ἢ ἐὰν ἐγίνετο ἀμέσως μεταξὺ τῶν ἀπ' εὐθείας ἀνταλλασσόντων ἡμεδαποῦ καὶ ξένου. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παραλείψωμεν, ὅτι, καὶ ἀντιζρόφως ὑπάρχουσι περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ ἀνταλλαγή μεταξὺ ἡμεδαποῦ καὶ ἀλλοδαποῦ ἐνεργεῖται δι' ἐμπόρου ἀλλοδαποῦ, ἐπομένως ἐν μέρος τοῦ ἐκ τῆς ἀπ' εὐθείας ἀνταλλαγῆς κέρδους τοῦ ἡμεδαποῦ ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς ἐθνικῆς περιουσίας. Ἐν Τεργέστη, ἐν Μασσαλίᾳ, ἐν Λονδίῳ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης πλείστοι ὅσοι Ἕλληνες ἐνεργοῦσι τὸ τοιοῦτον ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον καθίσταται ὠφελιμώτατον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν περιουσίαν· παρ' ἡμῖν δὲ εὐάριθμοι ξένοι ἐμπορεύονται οὕτως. Ἐὰν δὲ ἀμφότεροι αἱ ἀνταλλάσσοντες εἶναι ἀλλοδαποὶ, ὀλόκληρον τὸ κέρδος τοῦ μεσάζοντος ἐμπόρου εἶναι κέρδος καθαρὸν τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς περιουσίας. Παρατηρητέον ὁμως, ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος κλάδος τῆς ἐμπορίας, οὐδαμῶς προάγει τὴν ἐσωτερικὴν τῶν προϊόντων παραγωγὴν,

ἢ εὐτελῶς μόνον διὰ τῆς τυχαίας καταναλώσεως ἀντικειμένων χρησίμων πρὸς παρασκευὴν καὶ μετακομιδὴν τῶν ἀνταλλασσομένων.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων, εἰς οὐδεμίαν πλεον ὑπόκειται ἀμβολίαν, ὅτι τὸ ἐμπόριον εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως, δι' ἄλλου προσώπου ἐνεργεῖται, εἶναι λίαν ὠφέλιμον, εἶναι δηλ. ἐπιτήδευμα, τὸ ὁποῖον ἀμέσως καὶ ἐμμέσως προβιβάζει τὴν ἐθνικὴν περιουσίαν. Ἐπομένως πᾶσα κυβέρνησις ὀφείλει ὄχι μόνον νὰ μὴν ἐμποδίζῃ αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ τοιαῦτα προαγωγῆς καὶ προβιβασμοῦ μέσα, εἰς ἃ εἶναι ἀναγκαῖα ἢ τῆς πολιτείας βοήθεια, καὶ ὀρθὴ καὶ πρέπουσα ἐπιτήρησις αὐτῆς.

Ἐν κεφαλαίῳ δὲ τρισσῶς ἐπέρχεται ἡ τῆς πολιτείας βοήθεια.

Ἐν πρώτοις μὲν οὐχὶ σπανίως ἐν τῇ νομοθεσίᾳ ἐκ προτέρας πλάνης εἶναι τεθειμέναι διατάξεις τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου συμποδίζουσαι. Ταύτας σοφὴ καὶ πατριωτικὴ κυβέρνησις πρέπει νὰ καταργήσῃ, εἰσάγουσα ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὴν τοῦ ἐμπορίου ἐλευθερίαν. Δεύτερον ἡ εὐκολος καὶ ὀλιγοδάπανος ἀποστολὴ τῶν ἐμπορευμάτων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ ἐν γένει ἡ συγκοινωνία διαφόρων τόπων ἀπαιτεῖ πολυδάπανα δημόσια ἔργα, τὴν ἐπιμιξίαν προάγοντα. Ἐνταῦθα ἀνήκει ἡ κατασκευὴ ὁδῶν, σιδηροδρόμων, τηλεγραφικῶν γραμμῶν καὶ ἡ σύστασις ταχυδρομίων. Τρίτον ἡ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ φροντίζῃ, ὥστε τὰ ἐμπορεύματα, κομιζόμενα εἰς τὸν τῆς ἀνταλλαγῆς τόπον, εὐκόλως καὶ ταχέως νὰ δύνανται ν' ἀνταλλάσσονται, ἵνα μὴ ἀνωφελεῖς παρατάσεις ἐμποδίζωσι τὰς ἐμπορικὰς ἐργασίας, καὶ καθιστῶσιν αὐτὰς πολυδαπάνους, ὅπερ κατορθοῦται διὰ τῆς συστάσεως ἀγορῶν, πανηγύρεων, τραπεζῶν, χρηματιστηρίων καὶ τῶν τοιούτων. Ἐνταῦθα ἀνήκει προσέτι καὶ ἡ σύστασις καταστημάτων ἐκπαιδευτικῶν πρὸς μόρφωσιν ἐμπόρων τεχνικῶς κατηρτισμένων. Εἰς τὰ

πολιτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη τὰ καταστήματα ταῦτα ἀποτελοῦσι μέρος τῶν καλουμένων τεχνικῶν σχολείων, εἴτε ὡς τάξεις καὶ σχολαὶ ὑπαγόμεναι εἰς τὰ πολυτεχνεῖα, εἴτε κεχωρισμένως ὡς ἐμπορικὰ σχολεῖα.

Μόνον δὲ ὡς πρὸς τὴν πρώτην περίπτωσιν, τὴν ἐλευθερίαν δηλ. τοῦ ἐμπορίου, εἶναι δύσκολον εἰς πᾶσαν κυβέρνησιν νὰ διακρίνῃ ἐὰν πρέπη τὸ ἐμπόριον νὰ περιορίζεται, ἐπιβαλλομένων δασμῶν προστατευτικῶν, ἢ νὰ μὲν ἔλευθερον. Δασμοὶ προστατευτικοὶ λέγονται οἱ τιθέμενοι διὰ νὰ προστατεύσωσι τοὺς ἡμεδαποὺς κατὰ τοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ γεννωμένου ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ὁμοίων προϊόντων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου ἀπαιτεῖ νὰ μὴ ἐμποδίζηται οὐδεμία εἰσαγωγὴ τοῦτο ὅμως πολλάκις ἀντιμάχεται πρὸς τὴν παραγωγὴν τῶν κατεργασμένων ἢ ἀκατεργάστων προϊόντων. Τότε πᾶσα σοφὴ κυβέρνησις πρέπει νὰ σταθμίζῃ ἀκριβέστατον τὰς περιστάσεις. Ὅτι τοιοῦτοι δασμοὶ βλάπτουσι τὸ ἐμπόριον εἶναι ἀναμφισβήτητον, ἰδίως, ὅταν καὶ τὰ ἄλλα κράτη, ἀποδίδοντα τὰ ἴσα, πράττουσι τὸ αὐτό. Δὲν ἔπεται ὅμως ἐκ τούτου, ὅτι δὲν πρέπει καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται τοιοῦτοι. Ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων αἱ σοφαὶ κυβερνήσεις ἐξετάζουσι ποῦ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ προτίμησις, εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ εἰς τὴν παραγωγὴν ὡς γνώμονα δ' ἔχουσι τὴν ὠφέλειαν. Εἰ μὲν ἐκ τοῦ ἐμπορίου ὠφελεῖται πλεῖον ἢ ἐθνικὴ περιουσία, δὲν ἐπιβάλλουσι τοιούτους δασμοὺς, εἰ δ' ἀντιστρόφως, ἐπιβάλλουσι. Εἰς τὰ κράτη λ. χ. τὰ ὁποῖα κυρίως συνίστανται ἐκ πόλεων ἐμπορικῶν, ἢ εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλως αἱ τέχναι καὶ ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένα, εὐκόλως κατανοεῖ τις, ὅτι πρέπει νὰ προτιμᾶται τὸ ἐμπόριον, ἐπομένως τοιοῦτοι δασμοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐπιβάλλωνται, οὐδὲ ἄλλως νὰ περιορίζηται ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου. Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ὅμως καὶ μάλιστα εἰς τὰς πλείστας,

παρίστανται σχέσεις αντίθετοι· λ. χ. πρῶτον πρέπει νὰ γίνεται σκέψις ἐὰν ἐπὶ συστήματος προστατευτικῶν δασμῶν ἢ βλάβη εἶναι μόνον παροδική, ἢ δὲ ὠφέλεια διαρκής.—Δεύτερον νὰ γίνεται σκέψις ἐὰν ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου δύναται ν' ἀναπτυχθῇ εὐρύτερα μεταξὺ τῶν ἡμεδαπῶν συναλλαγῇ, ἐπικρατήσῃ δηλ. τὸ ἐπιθυμητότατον εἶδος τοῦ ἐμπορίου τὸ ἐσωτερικόν.—Τρίτον ἐὰν δύναται, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τὸ μέχρι τοῦδε ἐμπόριον μετὰ τῆς ἀλλοδαπῆς οὕτω νὰ ἀντικατασταθῇ, ὥστε ἤδη πλείονα ἀκατέργαστα προϊόντα νὰ εἰσάγονται ἐξωθεν πρὸς κατεργασίαν, ἢ βραδύτερον ν' ἀναπτυχθῇ ἐξαγωγικόν ἐμπόριον τῶν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς βιομηχανίας παρασκευαζομένων προϊόντων. Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις, ἐὰν πρόκηνται λόγοι ἀναγκαῖοι πρὸς σκόπιμον εἰσαγωγὴν προστατευτικοῦ τινος συστήματος, οὐδεὶς λόγος εἶναι ἐκ τῆς οὕτω προκυπούσης, τοῦλάχιστον ἐν ἀρχῇ, ἐλαττώσεως τοῦ ἐμπορίου, νὰ παραιτῆται ἢ κυβέρνησις τῶν προστατευτικῶν μέσων. Τὸ πολὺ πολὺ δὲ δύναται ν' ἀπαιτηθῇ, ὥστε τὰ λοιπὰ προβιβαστικά τοῦ ἐμπορίου μέσα, ἰσχυρότερον καὶ εὐρύτερον νὰ ἐφαρμόζωνται, ἵνα οὕτως ἢ ἐκ τῶν δασμῶν ἀναπόδραστος βλάβη εὐκολώτερον ἀποσοβῆται. Ταῦτα προτάξαντες θεωρητικώτερον περὶ ἐμπορίου, κατὰ τὸν Mohl, νομίζομεν οὐχὶ ἄκαιρον νὰ εἴπωμέν τινα καὶ περὶ τοῦ πῶς κεῖται ἡ Ἑλλάς καὶ ἐν γένει ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένη χώρα πρὸς ἐμπορίαν, καὶ περὶ τῆς παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν ἐμπορίας, ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς πρὸς τινὰς μόνον χώρας.

Πᾶσα προσπάθεια κυβερνήσεώς τινος πρὸς προαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου, ὅταν οἱ κάτοικοι δὲν εἶναι δεξιοὶ ἢ ὄριμοι πρὸς τοῦτο, δύναται νὰ ναυαγήσῃ. Ἐπίσης τόποι τινὲς ἐκ φύσεως δὲν κεῖνται προσφυῶς πρὸς ἐμπορίαν· ἄλλοι δὲ κάπως προσφύεστερον καὶ ἄλλοι τέλος προσφύεστατα καὶ ἐπικαιρότατα. Λ. χ. τὸ σημερινὸν Μαυροβούνιον εἶναι ὀλίγιστα δεκτικὸν ἐμπορίου· διότι οὔτε χώραν παραλίαν

ἔχει, καὶ ἢ ἐν γένει χώρα του εἶναι ὀρεινοτάτη. ὥστε κατὰ θάλασσαν μὲν οὐδαμῶς δύναται νὰ ἔχῃ ἐμπόριον, τὸ δὲ κατὰ ξηρὰν ἕνεκα τῶν ὀρέων ἐλάχιστα δύναται νὰ προαχθῇ. Ἡ Σερβία ὅμως εἶναι πολὺ δεκτικώτερα τοῦ Μαυροβουνίου· διότι διέρχεται παρ' αὐτῇ ὁ Δούναβις, πλευστός καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς Σερβίας, καὶ ἄλλο παραποτάμιον τοῦ Δουνάβεως τὴν διασχίζει καθ' ὅλον πὸ πλάτος τῆς, ὁ πάλαι Μάργος σημερινὸν δὲ Μοράβας καλούμενος· ὅστις εἰς τὸ ἐμπόριον δύναται νὰ καταστῇ χρησιμώτατος, καὶ ἡ χώρα τῆς δὲν εἶναι ἐν γένει ὀρεινή, ὥστε διὰ τῆς ὁδοποιίας τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς ἐμπόριον δύναται ἀρκούντως νὰ ἀναπτυχθῇ· καὶ αὐτὴ ὅμως, μεσόγειος οὔσα, οὐδαμῶθεν περιβρέχεται ὑπὸ θαλάσσης. Πῶς δ' ἔχει ἡ ἡμετέρα Ἑλλάς; Αὕτη κεῖται προσφύεστατα πρὸς ἐμπορίαν, καὶ οἱ κάτοικοί τῆς εἶναι πρὸς ταύτην δεξιώτατοι. Ἑλλάδα δὲ λέγων ἐνταῦθα καὶ Ἑλληνας, ἐννοῶ καὶ τὴν ἐλευθέραν καὶ τὴν δούλην Ἑλλάδα, καὶ τοὺς ἐλευθέρους καὶ τοὺς δούλους Ἑλληνας. Ἄν δ' ὄχι πολιτικῶς, κοινωνικῶς τοῦλάχιστον πάντες συνεργαζόμεθα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς ὁποίας μελήσει τῇ θεῖα προνοίᾳ· τὸ καθ' ἡμᾶς πρέπει νὰ σωφρονῶμεν, ἀναπτυσσόμενοι ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν, ὅτε καὶ τὸ μέλλον μας ἔσεται ἄμεινον. Ὅτι δὲ ἡ Ἑλλάς κεῖται προσφυῶς καὶ οἱ Ἑλληνες εἶναι δεξιοὶ πρὸς ἐμπορίαν, ἢ σημερινῇ πείρᾳ ὅλον ἐν τὸ ἐπιβεβαιοῖ, καὶ ἡ ἀρχαία ἱστορία πληρέστατα τὸ ἀποδεικνύει.

Ἐὰν ρίψωμεν τὰ βλέμματά μας εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον χάρτου τινός, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων τριῶν ἡπείρων κεῖται ἡ μεσόγειος θάλασσα, κατέχουσα θέσιν ἐπικαιροτάτην πρὸς ἐπιμιξίαν. Ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς διαπερᾷ ὁ Ἴταλός, ὁ Γάλλος, ὁ Ἰσπανός, ὁ Ἀγγλος, ὁ Ὀλλανδός καὶ αὐτὸς ὁ Ἀμερικανός διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀ-

φρικὴν. Εἰς τὸ ἐξῆς δὲ νομίζω, ὅτι ὁ Ἄγγλος καὶ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἀσίαν, τὰς Ἰνδίας λέγω, διὰ τὰ μεταβῆ, δι' αὐτῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θὰ διέρχεται, ἴσως ἐνίστη καὶ ὁ Ἀμερικανός. Ἀλλὰ τὸ κέντρον καὶ ἐπικαιρότατον τῆς Μεσογείου ἢ Ἑλλάς κατέχει. Αὕτη, μέρος μὲν τῆς Εὐρώπης ἀποτελοῦσα, κεῖται πλησιέστατα πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς τὸ ἐμπορικώτερον τῆς Ἀφρικῆς μέρος, τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο πλεονέκτημα ἔχει, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο μέρος τῆς Εὐρώπης ἐν τῇ Μεσογείῳ. Οὐδεμία τῶν εὐρωπαϊκῶν χερσονήσων ἔχει τόσην μεγάλην παραλίαν σχετικῶς ἀνεπτυγμένην, ὅσην ἡ χερσόνησος, εἰς ἣν περιέχεται ἡ Ἑλλάς. Ἄν ἐλθωμεν ἰδίως εἰς τὴν ἡμετέραν Πελοπόννησον, καταμετροῦντες, εὐρίσκομεν, ὅτι εἰς πέντε μίλια τετραγωνικὰ τῆς ξηρᾶς ἀντιστοιχεῖ ἓνός μιλίου παραλία· τὸ πλεονέκτημα δὲ τοῦτο εἶναι μέγα διὰ τὸ κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον. Ἡ Ἀγγλία αὕτη, νῆσος οὖσα, δὲν ἔχει σχετικῶς τόσον ἐκτεταμένην παραλίαν, ἐξ τετραγωνικὰ μόλις μίλια ἀντιστοιχοῦσι πρὸς ἓν τῆς παραλίας. Ἄν δὲ ἡ δυτικὴ καὶ βορεῖα παραλία τῆς Πελοποννήσου δὲν ἔχη πολλοὺς φυσικοὺς λιμένας, διὰ τῆς τέχνης, προβαίνοντος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ πληθυσμοῦ, δύνανται νὰ κατασκευασθῶσι πλείστοι ὅσοι, ἀνάγκης παρισταμένης. Αἱ Πάτραι καὶ τὸ Κατάκωλον μετ' ὀλίγα ἔτη θὰ ἔχωσι καὶ ἀσφαλεῖς καὶ εὐρυχώρους λιμένας. Ὁ θαυμασιός ἐκεῖνος τῆς Πύλου λιμὴν, προϊόντος παρ' ἡμῶν τοῦ πολιτισμοῦ, ἀξιομένου τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ κατασκευαζομένων τῶν ἀναγκαίων ὁδῶν, τί δὲν δύναται ν' ἀποβῆ; Κατὰ τοὺς τρωϊκοὺς ἔτι χρόνους, ἡ χώρα τοῦ Νέστορος εἶχε ναυτικόν, καὶ ἔδωκε ναῦς εἰς τὴν κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατείαν τῶν Ἑλλήνων. Οἱ βαθεῖς καὶ πλείστοι τῆς ὅλης Ἑλλάδος κόλποι, οἱ ἄπειροι αὐτῆς λιμένες καθιστῶσιν αὐτὴν προσφορωτάτην πρὸς τὸ σπουδαιότατον εἶδος τῆς ἐμπορίας τὸ κατὰ θάλασσαν, εὐκόλυνον τὰ μέγιστα τὴν χώραν καὶ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ

διὰ τὸ ἐσωτερικὸν ἀκόμη ἐμπόριον. Ἄλλ' εἶπομεν, ὅτι δὲν θὰ παραλείψωμεν καὶ τοὺς ἐξω Ἑλληνας. Ἐὰν ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Βώλου παρὰ τὴν παραλίαν, φθάσωμεν μέχρι Βάρνης, τὴν παραλίαν Ἑλληνες κατοικοῦσιν. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος μέχρι τοῦ Βοσπόρου τοῦ θρακικοῦ, ἐκεῖθεν μέχρις Ἑλλησπόντου καὶ ἀπὸ τούτου καθ' ὅλον τὸ παράλιον αὐτῆς μέχρι πέρατος τῆς Κιλικίας, ὅπου κάμπει πρὸς τὴν Συρίαν, Ἑλληνες μόνοι θαλασσοκρατοῦσι. Καὶ οἱ χριστιανοὶ τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ἀναπτυσσομένων καὶ κρατυνομένων ἡμῶν, πρὸς ἡμᾶς θ' ἀποβλέψωσιν. Ὡς δ' ἀκούω, καὶ εἰς τοὺς σημερινοὺς αὐτῶν λιμένας Ἀλεξανδρέτταν, Λαοδίκειαν, Τρίπολιν, Βηρυττὸν καὶ Ἰόππην μετέχουσι κατὰ πολὺ τοῦ γενομένου ἐκεῖ ἐμπορίου ἐκεῖ ἀποκαταστημένοι Ἑλληνες. Καὶ ἄλλος ἔτι λιμὴν καὶ πόλιν κατηρτίσθη κατὰ τὸ Πόρτ-Σαῖτ, ὅπου πολλαὶ χιλιάδες Ἑλλήνων διαμένουσι, πλείστοι δ' ἐξ αὐτῶν καὶ ἄλλοι ἐξωθεν θὰ ἀποκατασταθῶσιν ἐκεῖ πρὸς ἐμπορίαν. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, πόλει ἀπ' ἀρχῆς Ἑλληνικῇ, δὲν ὑστεροῦσιν οἱ Ἑλληνες. Ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα ἔθνη, ἰδίᾳ οἱ ἡμέτεροι Ἑλληνες, ὡς λέγεται, ἐπικρατοῦσιν. Ἐὰν τώρα ἐξετάσωμεν τὴν παραλίαν τὴν ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένην, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς Ἠπείρου, παραπλέοντες δὲ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀναβῶμεν ἀπὸ τοῦ Βώλου μέχρι Θεσσαλονίκης, ἐκεῖθεν παρὰ τὴν λοιπὴν Μακεδονίαν, καὶ τὴν Θράκην μέχρι Βάρνης, καὶ ἐτέρωθεν ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἀπὸ τῆς Τραπεζοῦντος παρ' ὅλην τὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τοῦ Ἰσσηκοῦ κόλπου ἀπέναντι τῆς Κύπρου, δυνάμεθα ἀλανθάστως νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἂν ὄχι τὸ ἥμισυ ἀναμφιβόλως ὅμως τὸ τρίτον τῆς παραλίας τῆς Μεσογείου ἡμεῖς κατέχομεν. Ἐὰν δὲ συμπεριλάβωμεν καὶ τὰς νήσους, ὑπολογίσατε ποῦ φθάνομεν! Θάρρος, ἐπιμονή, φιλοπονία καὶ φρόνησις, καὶ μεγάλα δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν. Ἐὰν ἡ Γαλλία, ἓνα μόνον κυρίως ἔχουσα ἐμπο-

ρικὸν λιμένα ἐπὶ τῆς Μεσογείου, τὴν Μασσαλίαν, οὐδὲ τὸ εἰκοστὸν δὲ τῆς παραλίας τῆς Ἑλληνικῆς, ὀνομάζει τὴν Μεσόγειον, λίμνην γαλλικὴν, ἡμεῖς σωφρονοῦντες, τί δὲν δυνάμεθα νὰ κατορθώσωμεν ;

I. ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ.

ΕΛΛΗΝΟΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ
ΔΑΝΕΙΣΤΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ.

(Ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν παπύρων τοῦ Λούβρου VII).

Α. ΕΛΛΗΝΟ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟΝ.

Δάνειον ἀρτάβαι (μέτρον) ΚΒ/ Ἀρσιήσιος ὀφείλει Σανιμουθίν.

Ἔτους ις' (1), Φαμειῶθ (μῆν) ΚΘ', ἐν Διοσπόλει τῆ
[μεγάλῃ
τῆς Θηβαίδος, ἐπὶ Διονυσίου ἀγορανόμου τοῦ περὶ Θήβας·
Ἐδάνεισεν Ἀρσιήσις Ὄρου τῶν ἀπὸ Διοσπόλεως
χολχυτῶν (νεκροθάπτῆς) Ἀσκληπιάδι τῆ καὶ Σενιμουθίν,
[πατρός
Πανᾶτος, Περσίνῃ, μετὰ κυρίου Ἀρπαήσιος τοῦ
χολχύτου τῶν ἀπὸ τῆς Διοσπόλεως ἐνταφιαστῶν,
Πυροῦ ἀρτάβας εἴκοσι δύο ἡμισυ ἀτόκου· τὸ δὲ δάνειον
τοῦτο ἀποδότω Ἀσκληπιάς Ἀρσιήσιος ἐπὶ τῇ Παχῶν Α'
τοῦ αὐτοῦ ΚΒ', πυρὸν νέον, καθαρὸν, ἄμυλον· ἀνθ' ὧν
[ἔσχηκε
καὶ ἀποκαταστησάτω εἰς οἶκον πρὸς αὐτὸν τοῖς
ιδίοις ἀνηλώμασι. Ἐὰν δὲ μὴ ἀποδῶ, καθὰ γέγραπται,
ἀποτεσάτω τὸ δάνειον τὰς τῶν ἀρτάβ. ΚΒ/

(1) Ἡ ἐποχὴ αὕτη ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸ 166 κατ' ἄλλους δὲ μὲ τὸ 99 ἔτος π. Χ.

ἐκάστης τὴν ἐσομένην ἐν τῇ ἀγορᾷ τιμὴν
παραχρῆμα ἡμιόλιον. Ἡ δὲ πράξις ἔστω Ἀρσιήσει
ἐκ τῶν Ἀσκληπιάδος καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ
πάντων πράσσουντι καθάπερ ἐγ δίκης. Τοῦτο δ' ἐστὶν
τὸ δάνειον ὃ ἀνωμολογήσατο ἔχειν παρ' αὐτῶν·
ἀνθ' ὧν προώφειλεν ὁ προσγεγραμμένος αὐτῇ
πατήρ Πανᾶς ἐν τῷ Ἀρσιήσιος πατρὶ Ὄρω κατὰ
συμβόλαιον Αἰγύπτιον ἀρτάβ. ΙΔ'
Πτολεμαῖος ὁ παρὰ Διονυσίου κεχρημάτικα.

Β. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΝ.

Ἐκ τοῦ Κλαυδίου Σαλμασίου De Modo Usurarum, σελ. 342
ἀντιγράφομεν τὸν ἐξῆς «τύπον τέχνης τῶν γραμματέων»
ἐπιγραφόμενον «Ἄ κ τ ο ς ὀ μ ο λ ο γ ί α ς ἐ ν ὑ π ο θ ῆ -
κ η,» ὅπερ ἔνεκα τῆς ἐποχῆς περιέρχον.

«Τὴν παροῦσαν ἐγγραφον καὶ ἐνυπόγραφον δανειακὴν
ὁμολογίαν καὶ ἀσφάλειαν, μετὰ καὶ τῆς ὑποθήκης, τί-
θημι καὶ ποιῶ ἐκουσίως, ἀφόβως καὶ ἀβιάστως, καθαρῶς
καὶ ἀμεταμελήτως, πρὸς σε τὸν δεῖνα, καὶ ὄλον τὸ μέρ-
ος σου, καθὼς δηλωθήσεται. Καὶ γὰρ ἔλαβον ἀπὸ σου
Κύρου τοῦ δεῖνος, λόγῳ δάνους, καὶ χωρὶς ἀντιδό-
σεως. Οἰαδῆτινων κινητῶν ἐνεχυρῶν νομίσματα τόσα, καὶ
ὁ περὶ ἀναργυρίας λόγος χώραν ἐνταῦθα οὐχ ἔξει, ὅτι
πραγματικῶς ἠριθμήθησαν καὶ κατεβλήθησαν ἀπὸ τῶν σῶν
χειρῶν εἰς τὰς χεῖράς μου τόσα νομίσματα τρικέφαλα.
Καὶ ταῦτα λαβὼν ἐγὼ κατὰ τὴν σήμερον χειροδότῳς ἄμα
καὶ μετρητῶς, ὁμολογῶ καὶ ἀσφαλίζομαι, καὶ συμφωνῶ
διὰ τοῦ παρόντος χρεωστικοῦ ὁμολόγου μου, τοῦ ἀποφλη-
ναί σοι κατὰ τὸν Σεπτέμβριον μῆνα τῆς μελλούσης εἰσιέ-
ναι τόσης Ἰνδικτίωνος, ἐτοίμως, εὐγνωμόνως, ἀπικράν-
τως, ἀλυτοπραγῆτως, ἀνυπερθέτως, ἀνακρωτηριάστως,
καὶ διὰ μιᾶς καταβολῆς, διὰ σίτου καὶ οἴνου μούστου, σμῆ

ναλλακτικῶς, καθὼς φθάσει ἡ ἡμέρα ἔχειν, μὴ προσβαλλόμενος οἰανδῆτινα αἰτίαν ἀφορίας τυχόν ἢ οἰκειακῆς τιτος περιπετείας, καὶ διὰ ταῦτα εἰς ὑπερθέσεις καὶ ὑπερβασμούς χωρῶν τῆς ἀποφλήσεως τῶν νομισμάτων σου, ἢ τὴν ἐκ τοῦ νόμου τετράμηνον ἀνακαλούμενος, ἀλλὰ χωρὶς λόγου καὶ ἀμφιβολίας τινὸς καθυπισχῆμαι, ἀποφλήσοί σοι τὰ κεχρεωστημένα σοι παρ' ἐμοῦ τόσα ὑπέρπυρα διὰ σίτου καὶ οἴνου μούστου, συναλλακτικῶς, ὡς δεδήλωται, δι' ὄλου τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς μελλούσης εἰσιέναι Ἰνδικτιῶνος, καθὼς ἡ ἡμέρα ἔχει, καὶ λαβεῖν παρὰ σοῦ τὸ παρόν μου ὁμόλογον, ἢ ἀπόδειξιν ἐπ' ἀθώωσει μου. »

A. ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ.

ΔΙΑΤΙΜΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΟΚΟΥ.

Ἐὰν αἱ λέξεις σημαίνωσι τὰ πράγματα, ἡ ἀρχαία ἐν Ἀθήναις ὀβολοστατικῆ (ὀβολός-στατέω=ζυγίζω) δεικνύει ὅτι τὸ μέγα νομισματικὸν ἐμπόριον, ὅπερ ἐν ταῖς προπορευομέναις τοῦ κόσμου ἀγοραῖς ἐνεργεῖται νῦν οὐχὶ διὰ μετρήσεως τῶν νομισμάτων, ἀλλὰ διὰ ζυγίσεως αὐτῶν, δὲν ἦτο ἄγνωστον εἰς τοὺς ἀρχαίους οικονομικοὺς πολιτισμούς. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἡ ὀβολοστατικῆ ἦτο ἐν Ἑλλάδι συγγενὴς τῇ δανειστικῇ, διότι ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ Πολιτεῖα τοῦ Ἀριστοτέλους (Α', 10), ὅτι «εὐλογώτατα μισεῖται ἡ ὀβολοστατικῆ διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νομίσματος εἶναι τὴν κτήσιν καὶ οὐκ ἐφ' ὅπερ ἐπορίσθη. Μεταβολῆς γὰρ ἐγένετο χάριν, ὁ δὲ τόκος αὐτὸ ποιεῖ πλέον. Ὅθεν καὶ τοῦ νομοῦ τοῦτ' εἴληφεν· ὅμοια γὰρ τὰ τικτόμενα τοῖς γεννώσιν αὐτὰ ἐστὶ, ὁ δὲ τόκος γίνεται νόμισμα νομίσματος· ὥστε καὶ μάλιστα παρὰ φύσιν οὗτος τῶν χρηματισμῶν ἐστίν»,

Ἡ περὶ τόκου θεωρία αὕτη τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι λιαν περίεργος διότι ἀντιτίθεται πρὸς τὴν πρακτικὴν τῆς ὄλης ἀνθρωπότητος ἔννοιαν, τῆς ὁποίας ὁ μέγας φιλόσοφος πρέπει ἐν γένει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ἰσχυροτέρα, τρόπον τινὰ, ἐνσάρκωσις. Ἐὰν ὁ ἐπὶ τόκῳ χρηματισμὸς ἦτο παρὰ φύσιν, πῶς! οἱ νόμοι τῆς φύσεως δὲν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτοὺς; Ἐν τούτοις ὁ ἐπὶ τόκῳ χρηματισμὸς εἶναι τόσον φυσικὸς, ὅσον καὶ ὁ ἐπὶ ἐργασίᾳ. Παρέχων τις τὴν κίνησιν τῶν βραχιόνων του εἰς ἄλλον, πορίζεται χρήματα, εὐλογούσης βεβαίως τῆς φύσεως. Ἐπίσης παρέχων τὴν κίνησιν τῶν ἵππων του, τῶν βοῶν του, τῶν ἀμαξῶν του κτλ. Θὰ ἦτο δὲ παράδοξον εἶναι, παραχωρῶν τὴν κίνησιν τῶν νομισμάτων του, δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ ἀμειφθῆ διὰ τοῦτο. Ὑπάρχει ἐπὶ τοσοῦτον αὐστηρὰ ἀναλογία κατὰ τὰς προεκτεθείσας περιπτώσεις, καθὼς καὶ τὰς λοιπὰς πρὸς ταύτας συγγενεῖς, ὥστε τῷ ὄντι ἡ ἐναντία θεωρία τοῦ Ἀριστοτέλους ἀνήκει εἰς τὰς μοιραίας, οὕτως εἰπεῖν, ἀντιφάσεις τοῦ κόσμου τούτου καὶ κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς πνευματικωτέρας ὑπάρξεις αὐτοῦ.

Τὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἐξηκολούθησεν ὁ χριστιανισμὸς, οὐχὶ ὁ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ὁ τῶν μεταγενεστέρων διδασκάλων αὐτοῦ. Ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς (κατὰ Ματθαῖον 25) ἔλεγε πρὸς τὸν πονηρὸν δούλον «ἔδει σε βαλεῖν τὸ ἀργύριον μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ, ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ,» ὁ Χρυσόστομος ἐξηγεῖ τὸν τοκισμὸν ὡς παραλογώτατον, διότι σπείρει (λέγει) ἄνευ γῆς, ἄνευ βροχῆς, ἄνευ ἀρότρου, προσθέτων δὲ ὅτι οἱ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἁμαρτωλὴν ταύτην γεωργίαν θερίζουσιν ἐπὶ τέλους αἶραν, καλεῖ ὁ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας τοὺς πιστοὺς εἰς ἀποσκοράκισιν τῶν τερατῶδων τούτων γεννημάτων τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ εἰς ἐγκατάλειψιν τῆς ἀποτροπαίου τοκοπαραγωγῆς. Κατὰ πόσον ἡ πρακτικὴ ὑπήκουσεν εἰς τοὺς ἐξορκισμούς τούτους, περιττὸν νὰ ἐξετασθῆ. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι βαθμηδὸν

ἐσχηματίσθη αὐστηρὰ κατὰ τοῦ τόκου νομοθεσία, ἣτις ἰσχυροτέρα ὑπὸ τὸ κανονικὸν δίκαιον ἐν τῇ Δύσει ἀνε-
πύχθη ἀσθενέστερον ἐν τῇ Ἀνατολῇ, τῆς ὁποίας αἱ οἰκο-
νομικο-θρησκευτικαὶ ἰδέαι φαίνεται ὅτι διετέλουν εἰς μεί-
ζονα πρὸς ἑαυτὰς ἁρμονίαν, ἀναλόγως τῆς πολιτικο-ἐκ-
κλησιαστικῆς ζωῆς, ἣτις ὑπὸ τοὺς αὐτοκράτορας ἐν τῇ
Ἀνατολῇ, ὑπὸ τοὺς Πάπας ἐν τῇ Δύσει, ἔδιδε τὸν γενικὸν
εἰς τὰς ὑποθέσεις τόνον. Τοιοῦτοτρόπως παρατηροῦμεν ἐν
ταῖς καθ' ἡμᾶς χώραις, ὅτι ἡ τοῦ τοκισμοῦ ἀπαγόρευσις
περιωρίσθη μᾶλλον πρὸς τοὺς κληρικούς· ἐὰν ἐξαιρέσω-
μεν δὲ τὸν αὐτοκράτορα Βασιλεῖον τὸν Μακεδόνα, ὅστις
ἐπὶ τινὰ χρόνον κατήργησε καὶ πρὸς τοὺς λαϊκοὺς τὸν τό-
κον, οἱ λοιποὶ τοῦ Βυζαντίου ἡγεμόνες εἰς μόνην τὴν δια-
τίμησιν αὐτοῦ ἀπέβλεψαν. Προηγουμένως ὁ αὐτοκράτωρ
Ίουστινιανὸς εἶχε τάξει τὸ ὄριον τοῦ τόκου εἰς 4 τοῖς 0]0
διὰ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς χωρικοὺς, εἰς 6 τοῖς 0]0 διὰ
τὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ τοὺς ἀστοὺς, εἰς 8 τοῖς 0]0
διὰ τοὺς ἐμπόρους, εἰς 12 τοῖς 0]0 διὰ τὰ ναυτοδάνεια,
τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις, τοὺς διαχειριζομένους ἀλλότρια.
Ἐν τούτοις δὲν ἔλλειψαν οὔτε προγενέστεραι, οὔτε μετα-
γενέστεραι τροποποιήσεις τῆς διατιμῆσεως ταύτης.

Ἡ καταργήσασα πάντα τόκον διάταξις τοῦ αὐτοκρά-
τορος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνα εἶναι σημαντικωτάτη διὰ
τὸ νεώτερον Ἑλληνικὸν δίκαιον. Ἐπειδὴ κατὰ τὸν νόμον
τῆς 24 Φεβρουαρίου 1835 ἐκηρύχθησαν ὡς νόμοι τῆς
ἐπικρατείας οἱ περιεχόμενοι ἐν τῇ Ἐξαβίβλῳ τοῦ Ἀρμε-
νοπούλου πολιτικοὶ νόμοι τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατό-
ρων, περιλαμβάνεται δὲ ἐν ταύτῃ ἡ προμνησθεῖσα τοῦ
Βασιλείου διάταξις, παραλειπομένων τῶν μεταγενέστερον
ἐπιτρεψασῶν τὸν τόκον, ἔπεται ὅτι ἀπὸ γραπτοῦ δικαίου
ὁ τόκος ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἀπηγορευμένος. Καθ' ὅσον ἐν
τούτοις ὁ νόμος τοῦ 1835 ἐκήρυξεν ἐπικρατέστερα τὰ
ἔθιμα ὅσα πολυχρόνιος καὶ ἀδιάκοπος συνήθεια καθιέρω-
σεν, ὁ δὲ τόκος ἐπανῆλθε διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ἀφοῦ τὸ

μὲν γραπτὸν δίκαιον τὸν ἀποκρούει ἡ δὲ πρακτικὴ τὸν
ἐξασκεῖ, συνέπεια εἶναι ὅτι ἀφέθη πᾶσα ἐλευθερία εἰς τοὺς
δανειστάς καὶ εἰς τοὺς ὀφειλέτας ἵνα προσδιορίζωσι κατὰ
βούλησιν τὸ ὄριον τοῦ ἐκάστοτε συμφέροντος αὐτοῖς τό-
κον, διότι κατὰ τὸν νόμον τῶν Βασιλικῶν 67 (11, 1)
συγχωροῦνται ἐναντίαι πρὸς τὰ ἔθιμα συμφωνίαι, ὥστε
ἐφ' ὅσον τὸ ἐν λόγῳ ἔθιμον προσδιώρισεν εἰς 12 τοῖς 0]0
τὸν τόκον, οὐδὲν κωλύει τὴν περαιτέρω ἀπὸ συμφωνίας
ὑψωσιν τούτου.

Ἡ ἐλευθερία αὕτη τῆς δανειστικῆς συναλλαγῆς εἶναι
πόρισμα τῆς κατὰ μικρὸν καὶ ἀδιαλείπτως ἀναπτυσσομέ-
νης ἐθνικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἡγνύει, ὡς φαίνεται, ὁ νεώ-
τερος ποινικὸς νομοθέτης, ἀναγράφας ἐν ἄρθρῳ 434 τοῦ
ποινικοῦ νόμου, κατὰ τῶν φανερώς ἢ κεκαλυμένως το-
κογλυφούντων, χρηματικὰς ποινὰς μέχρι 200 καὶ 600
δρ. ὡς καὶ φυλακίσεις μέχρις ἐνός, τριῶν καὶ ἑξ μηνῶν.
Ἡ τοκογλυφία ὑποθέτει νομικὸν τοῦ τόκου προσδιορισμόν·
ὅταν δὲ τοιοῦτος, ὡς ἤδη ἀπεδείχθη, παντάπασι ἐλλεί-
πει ἐν τῇ ἰσχυροῦσῃ γραπτῇ τῆς Ἑλλάδος νομοθεσίᾳ, ἡ ἐν
λόγῳ ποινικὴ πρόνοια εἶναι ἐντελῶς ματαία.

Πρέπει ἐκ τῆς νομοθετικῆς ταύτης ἐλλείψεως νὰ σκαν-
δαλισθῶσιν οἱ ἠθικολόγοι; Ὅταν ὁ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου
πυλῶν τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ἀντὶ χρυσοῦ εὐρίσκη τὴν κατὰ
τοὺς τόπους σχετικὴν ἀξίαν τῆς πραγματείας του, εἰς τί
προσκρούει ὁ ἐν μέσῳ τῆς ἐρημίας τῶν κεφαλαίων ἐξά-
γων εἰς κυκλοφορίαν τὸν θησαυρὸν του ἀντὶ μεγάλης διὰ
τὴν οἰκονομίαν καὶ τοὺς κινδύνους αὐτοῦ ἀμοιβῆς; Ἴνα
ὑποτεθῇ ὅτι ἡ πολιτεία ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς διατιμῆσεως
τῶν περὶ τόκου συμφωνιῶν, χάριν τῶν ὀφειλετῶν, οἵτινες
ἐπὶ τέλους δύνανται καὶ νὰ μὴ δανεισθῶσι, σημαντικώ-
τερον παρίσταται τὸ θέμα τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐνοικίων,
διότι ἐξ ἅπαντος οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ ἔχουσι
μείζονα ἀνάγκην στέγης. Ἀλλὰ τοιαύτη διατίμησις ἐπὶ
τῆς χρήσεως τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας ἔχει τι ἐπὶ τοσοῦ-

τον κακόηχον, ὥστε ὑπολείπεται ἡ εξέτασις κατὰ τί διαφέρει ἡ ἀκίνητος περιουσία τῆς νομισματικῆς, δηλαδή ἡ εἰς ἄτοπον ἐπαγωγή.

Διαφέρει ἡ ἀνάγκη τοῦ νομοθετικοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ τόκου δι' ὅσας περιπτώσεις ἐπιβάλλεται οὗτος ἄνευ συμφωνίας, ὡς συνέπεια διαφορῶν νομικῶν σχέσεων, π. χ. ἐπὶ ἀποζημιώσεων, ἐπὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων κτλ. Ὅτι ὁ προσδιορισμὸς οὗτος πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὸν μέσον ὄρον τῶν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ ἐπιζομένων τόκων, πρόδηλον. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης Ἑλληνικὴν πρακτικὴν, αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις σταθερῶς συμμορφοῦνται πρὸς τὸ προεκτεθὲν ἔθιμον τόκου 12 τοῖς 0]0.

Ἐν γένει ἐπὶ τοῦ κυρίου ζητήματος τῆς διατιμῆσεως τοῦ ἀπὸ συμφωνίας τόκου, ἐθεωρήθη ἡ ἐλευθερία κατὰ τὰς συναλλαγὰς ὡς μὴ σώζουσα τοὺς ὀφειλέτας ἐκ τῶν καταπίσεων τῶν δανειστῶν. Καὶ ὁμως ἡ ἔλλειψις τῆς ἐλευθερίας τοῦ τόκου ὑποβάλλει εἰς δεινότεραν θέσιν τοὺς ὀφειλέτας, διότι μετὰ τοῦ νομικοῦ κινδύνου τῆς τοκογλυφίας αὐξάνουσιν καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ δανειστοῦ ὡς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν βάρη. Ἡ κεκαλυμμένη τοκογλυφία εἶναι πολὺ καταπιεστικώτερα, διότι περιέχει καὶ τὰ ἀσφάλιστρα, τρόπον τινα τῶν ποινῶν τῆς κατ' αὐτὴν παραβάσεως. Ὁ κατὰ τὸ 1250 μ. Χ. εἰσαχθεὶς κατὰ τῆς τοκογλυφίας νόμος ἐν τῇ Σινικῇ αὐτοκρατορίᾳ φιλοδωρεῖ, κατὰ τὰς περιστάσεις, διὰ 40 ἢ 100 ῥαβδισμῶν πάντα δανειστὴν ὅστις ἤθελε λάβει ἐπὶ τοῖς 0]0 πλεόν τῶν 3 φένν κατὰ πᾶσα σελήνην (μῆνα). Ἐν τούτοις δὲν φαίνεται μεγάλην ἀσκήσασα ἐπιρροὴν ἐν τῇ πρακτικῇ ἢ ῥαβδοφόρος αὕτη ἀπειλή. Κατὰ τὰς περιστάσεις οἱ τόκοι τῆς Οὐρανίας Αὐτοκρατορίας καταβαίνουσιν ὑπὸ τὸ ἐκτεθὲν ὄριον ἢ ἀναβαίνουνσι καίπεραν τοῦ διπλασίου. Δὲν λείπουν καὶ χριστιανικώτερα παραδείγματα ἐν τῇ οικονομικῇ ἱστορίᾳ. Ὅταν ἡ Αἰκατερίνη Β' κατεβίβασε τῷ 1785 τὸν ἐν ταῖς χώραις αὐτῆς τόκον εἰς 5

τοῖς 0]0, λέγει ὁ Storch, δὲν ἠδύναντο αἱ ἀσφαλέστεραι ἐγγυήσεις νὰ εὐρωσι δάνειον οὐδὲ ἀντὶ 7 τοῖς 0]0. Ὁ τόκος ἐν τῇ Χιλῇ εἶναι προσδιωρισμένος ὑπὸ τῆς ἀρχῆς εἰς 6 τοῖς 0]0 ἐνῶ οἱ ἰδιῶται δανείζονται πράγματι ἀντὶ 12, 18 καὶ 24 τοῖς 0]0. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Turgot τὰ μικρὰ κεφάλαια τῆς ἀγορᾶς τῶν Παρισίων ἐκυκλοφόρουν, εἰς τὸ πῆγμα τῆς κυβερνητικῆς τοῦ τόκου διατιμῆσεως, ἀντὶ 173 τοῖς 0]0 πρὸς συμψηφισμὸν τῶν μεγάλων κινδύνων, τοὺς ὁποίους διέτρεχον.

Ἐν γένει ἡ διατίμησις τῶν τόκων χωλαίνει κατὰ τοῦτο πρὸ πάντων, ὅτι δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸν φυσικὸν μηχανισμόν τῆς χρηματικῆς πίστεως. Ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς ἀναλόγως τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἀσφαλείας ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, τῆς ζητήσεως καὶ τῆς προσφορᾶς ὡς πρὸς τὰ κεφάλαια, τῶν καθόλου κοινωνικῶν περιστάσεων, ἀναβαίνει ἡ τιμὴ τῶν χρημάτων, ἀφ' ἑτέρου ἡ κυβερνητικὴ διατίμησις ἔχει τι ἄκαμπτον πρὸς τὴν ἐλαστικὴν ταύτην ποικίλιαν τοῦ ἐθνικοῦ βίου. Ἐπομένως οὐδὲν παράδοξον, ἐὰν συντρίβηται ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἀσφαλεστέρα ὑπὲρ τῶν καταπιεζομένων ὀφειλετῶν μέθοδος θὰ ἦτο ὁ συνεταϊρισμὸς τῆς περὶ τὸν τόκον ἐλευθερίας μετὰ τῆς ἐταιριστικῆς ἐνεργείας τῶν μεγάλων καὶ μικρῶν κεφαλαιούχων, χωρὶς νὰ λησμονηθῇ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ διανοητικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις. Ὁ συναγωνισμὸς τῶν κεφαλαιούχων καὶ ἡ τακτικὴ ἐντὸς αὐτοῦ λειτουργία τῶν δανειστικῶν καταστημάτων εἶναι ὁ βράχος, ἐφ' οὗ συντρίβεται πρακτικώτερον ἢ αἰσχροκέρδεια. Ἐὰν π. χ. αἱ κοινότητες τῆς Ἑλλάδος εἶχον ἐν ἑαυταῖς δανειστικὰ καταστήματα, προσαρμοζόμενα πρὸς τὰς τοπικὰς περιστάσεις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν κυκλοφορίαν τῆς χρηματικῆς πίστεως, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ τόκος θὰ κατέπιπτε πολὺ περισσότερον καὶ ἀληθέστερον τοῦ ὅσον θὰ ἐπέτρεπεν ὁ νομικὸς αὐτοῦ προσδιορισμὸς ὑπὸ τὴν αἰ-

γίδα τῆς ποινικῆς κατὰ μέρος καταδιώξεως, τῆς ὁποίας ὁ μεγαλειότερος πολέμιος εἶναι αὐτὸ τὸ συμφέρον τῶν ὀφειλετῶν, οἷτινες, καθ' ἃ ἐν Γαλλίᾳ παρετηρήθη, ἀποβαίνουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, οἱ θερμότεροι ὑπερασπισταὶ τῶν δανειστῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς τοκογλυφίας. Διαφέρουσιν αἱ κοινωνικαὶ ταραχαὶ τῆς ἀρχαιότητος, ἐν ταῖς ὁποίαις διαιρουμένων εἰς δύο στρατόπεδα τῶν δανειστῶν καὶ τῶν ὀφειλετῶν, ὁ ἀριθμὸς τῶν τελευταίων ἔδρεπε τὰς ἐλεεινὰς δάφνας τῆς δημευτικῆς νίκης. Τοιαῦτα φαινόμενα δὲν ἐπιβαρύνουσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τόκου, ἀλλ' ἐξηγοῦσι τὴν ἐλαττωματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας κατὰ τὸ μέτρον τῶν χρόνων καὶ τῶν τόπων.

Πόσον αἱ πολεμικαὶ αὐταὶ ἐπιθέσεις τῶν ὀφειλετῶν δεινοῦσιν ἐπὶ μᾶλλον τὴν κατάστασίν των, μαρτυρεῖ ἡ Ρωμαϊκὴ πρακτικὴ, ἣτις ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριάμβων τῶν Πληθείων καθίστα ἀγριωτέραν τὴν ἐπ' αὐτῶν τοκογλυφικὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἀπ' ἐναντίας ἐν Ἀθήναις. μετὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Σόλωνος, ἀφέθη πάντῃ ἐλεύθερος ὁ τόκος, γνωστὴ δὲ εἶναι ἡ ἔκτοτε οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ἀπτικῆς. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ σύστημα ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ ἡ Βενετία, ἡ Γένουα, ἡ Φλωρεντία καὶ ἡ Ὀλλανδία, τελευταῖον δὲ ἡ Ἀγγλία προήγαγον διὰ τῆς ἐλευθερίας τῶν δανείων τὴν ἐθνικὴν των οἰκονομίαν εἰς βαθμὸν, τὸν ὁποῖον οἱ περιοριστικοὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν φραγμοὶ οὐδὲ κἄν ὑποπτεύονται. Ἀξιοσημείωτον οὕτω πόρισμα εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος αἱ ἐπόμενα ἐπισημύονται ἐν ἔτει 1818 ἀποφάσεις τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἀγγλίας.

«Οἱ νόμοι, οἷτινες διέπουσιν ἢ περιορίζουσι τὸν τόκον παρεδιάσθησαν ἐπὶ τῆς μεγαλειτέρας κλίμακος καὶ δὲν ἐπέτυχον τὸν ὁποῖον προετίθεντο σκοπὸν διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ ἀνωτάτου ὀρίου τοῦ τόκου. Κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη, ὁ πραγματικὸς τόκος ἦτο ἐν τῇ ἀγορᾷ σταθερῶς ἀνώτε-

ρος τοῦ προσδιωρισμένου ὑπὸ τῆς νομοθεσίας, ἣτις ἐπεβάρυνε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀξιοχρέους ὀφειλέτας ποικιλοτρόπως, ὑποβαλλομένους ἢ εἰς μεγάλας δαπάνας ἢ εἰς καταστρεπτικὰς πωλήσεις τῶν ἰδιοκτησιῶν των.

«Οἱ ἐπὶ τῆς τοκογλυφίας νόμοι, ἐφαρμοζόμενοι εἰς τὰς συναλλαγὰς τοῦ ἐμπορίου, ὅπως νῦν τοῦτο ἐξασκεῖται, εἰσήγαγον μεγάλην ἀβεβαιότητα ἐπὶ τῆς νομιμότητος τῶν συνηθεστέρων συμβάσεων, προκαλέσαντες οὕτω πολλὰς δυσχερείας καὶ δίκας.

«Ἡ ἐνεστῶσα ἐμπορικὴ περίοδος, χάρις εἰς τὰς περιστάσεις, αἷτινες κατέρριψαν τὸν ἐμπορικὸν τόκον ὑπὸ τὸ νόμιμον ὄριον, παρέχει τὴν εὐνοϊκωτέραν εὐκαιρίαν εἰς κατάργησιν τῶν ἐκτεθέντων νόμων».

Ἀνάλογον διεύθυνσιν τοῦ πολιτικο-οικονομικοῦ πνεύματος ἀπέδειξαν ἐν ἔτει 1857 αἱ Σαρδικαὶ Βουλαιὶ ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ μεγάλου τῆς Ἰταλίας ἀνδρὸς Cavour εἰς τὰς οἰκονομικὰς τοῦ ὁποίου ἰδέας ὀφείλεται ἡ τελευταία κατὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην χειραφέτησις τῆς ἐν τῇ δανειστικῇ βιομηχανίᾳ ἐλευθερίας.

ΣΥΡΝΑΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ.

Ἄνευ ὑπερβολῆς, δυνατόν εἶπεῖν, ἡ Σμύρνη εἶναι ἡ κυριώτερα ἐπὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης θύρα τῆς Ἀσίας. Δι' αὐτῆς ἀπ' ἀρχαιοτάτων ἡμερῶν ὁ Ἀνατολικὸς καὶ Δυτικὸς πολιτισμὸς συνεχιστῶν εἰς προβιβασμὸν μεγάλης μερίδος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ κατὰ μακροτάτα τοῦ χρόνου διαστήματα. Ἡ ἱστορία τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ διαφεύγει τὰ ὄρια τῆς προκειμένης μελέτης. Μία μόνη σελὶς τοῦ βίου της, ὁ μέγας δηλαδὴ τῶν αἰώνων ποιητῆς ἠδύνατο γὰ περιλάβῃ τόμους ὄλο-

κλήρους. Ὅτι διαφέρει νῦν εἶναι ἡ σπουδὴ τῆς νεωτέρας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Σμύρνης, ἣτις ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ $\frac{2}{3}$ σχεδὸν εἶναι Ἑλληνική. Ὑπολογιζομένων τῶν κατοίκων αὐτῆς εἰς 130 χιλ. περίπου, αἱ 50 χιλ. εἶναι Ἑλληνες. Παραλείπω τοὺς ἀπὸ τῶν μεγάλων καταστροφῶν ἀπολέσαντας τὰ γλωσσικά καὶ θρησκευτικὰ σημεῖα τοῦ γένους. Ὁ λοιπὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἐξ Ὀθωμανῶν, Ἀρμενίων, Φράγκων, Ἰουδαίων καὶ λοιπῶν.

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Σμύρνης ἀποτελεῖ εὐρύτατον σύμπλεγμα. Ἐξάγει φυσικὰ πρὸ πάντων προϊόντα, βαφικὰς π. χ. ὕλας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ ἐρυθρόδανον καὶ αἱ βάλανοι κατὰ τὸ 1858 ἀνέβησαν εἰς 21 ἑκατομμύρια φράγκων, βάμβακα, μέταξαν, ὀπώρας, ἔλαιον, δέρματα, ἔρια, καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατὰ τὸ προμνησθὲν ἔτος τὰ ὑφάσματα ἀνέβησαν εἰς 21 $\frac{5}{10}$ ἑκατομ. φρ. Ἐν γένει τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Σμύρνης ἠκολούθησε κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη τὴν ἐξῆς ἀνάπτυξιν εἰς ἑκατομ. φράγκων.

1855	Ἐξαγωγή	25 $\frac{8}{10}$	Εἰσαγωγή	16 $\frac{7}{10}$	Ὅλον	42 $\frac{1}{2}$
1856	»	72 $\frac{2}{10}$	»	71 $\frac{8}{10}$	»	144
1857	»	62 $\frac{9}{10}$	»	61 $\frac{1}{10}$	»	124
1858	»	53 $\frac{7}{10}$	»	59 $\frac{1}{10}$	»	114 $\frac{8}{10}$
—	—	—	—	—	»	—
1867	»	100 $\frac{2}{10}$	»	53 $\frac{2}{10}$	»	153 $\frac{4}{10}$

Καταπληκτικὴ εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Σμυρναϊκοῦ ἐμπορίου ἐν διαστήματι τῶν ἀνωτέρω δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν, διότι σχεδὸν ἐτετραπλασιάσθη. Ἀκριβέστερον δὲ ὁ προβασμὸς αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς εξαγωγῆς ἀνέβη ἀπὸ 25 εἰς 100 καὶ ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς εἰσαγωγῆς ἀπὸ 16 εἰς 53. Τὸ κυριώτερον τῆς εξαγωγῆς κατὰ τὸ 1867 ἀνάγεται εἰς βάμβακα (29,250,000 φρ.), ξηρὰς ὀπώρας (15,600,000 φρ.), παντὸς εἶδους δημητριακοὺς καρποὺς (13,041,500 φρ.), φάρμακα (9,310,850 φρ.), ὄπιον (8,828,

000 φρ.), βάλανους (8,410,000 φρ.), ἐρυθρόδανον (7,750,000 φρ.) κλπ. Τὸ κυριώτερον τῆς εἰσαγωγῆς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος περιστρέφεται εἰς μέταλλα (10,065,850 φρ.), καφὲν (7,359,200 φρ.), ὑφάσματα βαμβακῆρὰ καὶ ἐριοῦχα (4,761,200 φρ.), πῆλους καὶ μεταξωτὰ (4,668,600 φρ.), βούτυρον καὶ τυρὸν (3,145,920 φρ.), πετρέλαιον καὶ μεθυστικὰ ποτὰ (3,142,950 φρ.) κλπ.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς ἐμπορικῆς ὕλης ἐπισκεφθῶμεν τὰς μεταφερούσας αὐτὴν ἐπὶ τῆς θαλάσσης μηχανὰς, ἡ εἰς πλοῖα κινήσις τοῦ λιμένος τῆς Σμύρνης ἀπὸ ὀλικῆς κατὰ τοὺς ἀπόπλους καὶ κατάπλους χωρητικότητος 282 χιλ. τόνων τῶ 1845, ἀνέβη εἰς 960 χιλ. τῶ 1858, καὶ ὑπερέβη τὸ 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμύριον κατὰ τὸ 1874 καὶ 1875.

Ἡ κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ναυτικὴ κίνησις περιέλαβε τῶ μὲν 1874 πλοῖα 7994 (τῶ 1858 μόλις ὑπελογίζοντο εἰς 3 $\frac{1}{2}$ χιλ.!) χωρητικότητος τόνων 1546457, τῶ δὲ 1875 πλοῖα 10,801 τόνων 1,574,351. Ἀξιοπαρατήρητος ἡ αὐξήσις ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν πλοίων, διότι ἀνεβιάσθη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους εἰς τὸ δεύτερον κατὰ 2,810 πλοῖα. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τόνους ἠὺξήθησαν οὗτοι κατὰ 27,894. Ἡ ἀναλογία εἶναι ἐπὶ μὲν τῶν πλοίων ὡς 1 : 4 ἐπὶ δὲ τῶν τόνων 1 : 56. Ἐνῶ λοιπὸν τὸ γενικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐποχῆς ναυτικὸν ἐμπόριον ἀποκλίνει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεγάλων σκαφῶν, τὸ πρὸς τὴν Σμύρνην διευθυνόμενον προτιμᾷ πλειότερον τὰ μικρὰ σκάφη. Σημεῖον ὅτι πρόκειται περὶ ἀκτοπλοικῆς μᾶλλον κατὰ τὴν Ἰωνίαν χώραν ἀκμῆς. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν ἀπόπλων καὶ κατάπλων ἡ Σμύρνη διαιρεῖ τοὺς ἀνωτέρω ἀριθμοὺς ὡς ἐξῆς : 4061 κατάπλοι τῶ 1874 ἀπέναντι 3930 ἀπόπλων, καὶ 5458 κατάπλοι τῶ 1875 ἀπέναντι 5343 ἀπόπλων. Ἡ αὐξήσις ὅθεν τῶν εἰσελθόντων πλοίων εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς ἐπὶ τῶν ἐξελθόντων ὑπολείπεται δὲ ἡ ἔρευνα περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ φαινομένου τούτου ἐπὶ τοῦ ἐν γένει ἐξαγωγικοῦ τῆς Σμύρνης ἐμ-

πορίου, τούς ἀριθμούς τοῦ ὁποίου στερούμεθα διὰ τὰ περι-
ῶν πρόκειται δύο τελευταῖα ἔτη.

Ἡ κατὰ σημαίας μελέτη τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Σμύρνη
ναυτικῆς βιομηχανίας, ὅπως δεικνύουσιν αὐτὴν οἱ προεκ-
τεθέντες ἀριθμοί, ὁδηγεῖ εἰς τὰ ἐξῆς πορίσματα. Ἀφαι-
ρουμένων 2454 ἀτμοκινήτων, τὰ ὁποῖα εἰσῆλθον καὶ ἐ-
ξῆλθον κατὰ τὸ 1875, ἀπομένουσιν 8350 ἰστιοφόρα πλοῖα,
ἐκ τῶν ὁποίων 7459 εἶναι ὑπὸ Ὀθωμανικὴν, Ῥουμουλικὴν
καὶ Σαμικὴν σημαίαν 120568 τόνων, 616 ὑπὸ Ἑλληνι-
κὴν 42398 τόνων, 81 ὑπὸ Ἀγγλικὴν 17028 τόνων, 47
ὑπὸ Αὐστροουγγρικὴν 14971 τόνων, 46 ὑπὸ Ἰταλικὴν
13582 τόνων, 38 ὑπὸ Νορβηγικὴν 7670 τόνων, 26 ὑπὸ
Ῥωσικὴν 2348 τόνων, 8 ὑπὸ Ἀμερικανικὴν 9302 τό-
νων, καὶ 12 ὑπὸ Ὀλλανδικὴν 1806 τόνων. Ἡ ναυτιλία
λοιπὸν τῆς ἀνατολικῆς μεσογείου θαλάσσης ἔχει τὸ κύ-
ριον τῆς ναυτικῆς κατὰ τὴν Σμύρνην βιομηχανίας. Προη-
γεῖται ἡ ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν καὶ ἔπεται ἡ Ἑλλη-
νικὴ (κάτω τοῦ $\frac{1}{2}$ τῆς ὁποίας ἔρχεται ἡ Ἀγγλικὴ κλπ.)
Προφανὴς δὲ ἡ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπικράτησις τοῦ Ἑλ-
ληνικοῦ ζοιχείου, διότι πάντως, ὑπὸ φυλετικὴν ἔποψιν, πρέ-
πει νὰ συνυπολογισθῶσι τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα πρὸς τὰ Σα-
μικὰ καὶ ἰδίως πρὸς σπουδαίαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον
ποσότητα πλοίων ὑπὸ Ὀθωμανικὴν μὲν σημαίαν, ἰδιοκτη-
σίας ὅμως Ἑλλήνων τὸ γένος.

Ἐὰν ἀναλογίσωμεν τὰ πλοῖα τῆς ὑπὸ Ἑλληνικὴν, Ὀ-
θωμανικὴν, Ῥουμουλικὴν καὶ Σαμικὴν σημαίαν ἐκτεθείσης
ναυτικῆς κατὰ τὴν Σμύρνην κινήσεως πρὸς τὸ σύνολον
τῶν κατ' αὐτὰ τόνων, εἴκοσι τοιοῦτοι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς
ἓν πλοῖον. Ἰδιαιτέρως ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀναλογοῦσι 67
τόνοι πρὸς ἕκαστον πλοῖον, ἐπὶ τῶν Ῥωσικῶν 90 : 1,
ἐπὶ τῶν Ἀγγλικῶν 241 : 1, ἐπὶ τῶν Ἰταλικῶν 295 : 1,
ἐπὶ τῶν Αὐστροουγγρικῶν 318 : 1, καὶ ἐπὶ τῶν Ἀμερικα-
νικῶν 1162 : 1. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν λοιπὸν τῆς μεγάλης
ναυτιλίας προέχει, καὶ μάλιστα ὑπεράνω πάσης συγκρίσεως,

ἡ Ἀμερικὴ, παρακολουθεῖ ἡ Αὐστροουγγαρία (νικητῆς
τῆς Λίσσης), καὶ ἡ Ἰταλία προηγεῖται τῆς Ἀγγλίας ἐν τῇ
ἀναλογίᾳ 295:241. Τί νὰ εἴπῃ τις περὶ τοῦ 67 ἀριθμοῦ
τῆς Ἑλλάδος; Ἐν γένει πρέπει νὰ μελετηθῶσι μετ' ἐπι-
στασίας οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Θεμιστο-
κλέους. Θὰ προέβαινον δὲ εὐχαρίστως εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐπό-
ψεως ταύτης μελέτην καὶ τῆς ἀτμοκινήτου κατὰ τὴν Σμύρ-
νικα συγκοινωνίας, εἰάν καθ' ὅλον τὸν ἔτος 1875 ἐπεσκέ-
πτετο αὐτὴν πλειότερον τοῦ ἐνὸς Ἑλληνικοῦ ἀτμοκινήτου.
Ἡ κυρία κατὰ τὴν συγκοινωνίαν ταύτην μερὶς ἀνήκει εἰς
τοὺς προκεχωρημένους τῆς Δύσεως πολιτισμούς.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1876.

Ἡ φορολογία τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀκινήτου κτήσεως ἐρρυθ-
μίσθη βαθμηδὸν ἀναλόγως πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν
τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν οικονομίας. Μέγα μέρος τῶν κατ' αὐ-
τὴν νομοθετικῶν διατάξεων, π. χ. ἡ δεκάτη κέκτηται δι-
καιώματα ἀρχαιότητος οὐ τῆς τυχοῦσης. Ὅσοι νομίζου-
σιν ὅτι ἡ δεκάτη ἀνήκει εἰς τὴν περίοδον τῆς Ὀθωμανι-
κῆς κυριαρχίας, λησμονοῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ Πεισιστράτου ἐπι-
βληθεῖσαν ἀποδεκάτωσιν τῶν Ἀθηναϊκῶν προϊόντων (1).

Ἐν γένει ἡ ἐνεστῶσα παρ' ἡμῖν φορολογία τῶν προϊόν-
των τῆς γῆς στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐπομένων βάσεων, ἃς
ὀρίζει ὁ φορολογικὸς νόμος τῆς 27 Δεκεμβρίου 1875, ἐ-
τησίως κατὰ τὰ συνταγματικὰ νόμιμα ψηφιζόμενος.

(1) «Ἀπάγει δὲ ἕκαστος Ἀθηναίων τοῦ αὐτοῦ κλήρου δεκάτην
οὐκ ἐμοὶ (ἔγραφε πρὸς τὸν Σόλωνα ὁ Πεισιστράτος), ἀλλ' ὁπόθεν ἔσαι
ἀναλοῦν εἰς τε θυσίας τὰς δημοτελεῖς, καὶ εἴ τι ἄλλο τῶν κοινῶν
καὶ ἢν ὁ πόλεμος ἡμᾶς καταλάβῃ» (Διογ. Α'. 53).

Δημητριακοί καπροί.—Ἐξ αὐτῶν ὁ δημόσιος θησαυρὸς τῆς ἐπικρατείας λαμβάνει 7 μὲν τοῖς ο]ο, ἐὰν προέρχωνται ἐξ ἰδιωτικῶν γαιῶν (ἔγγειος φόρος), 15 δὲ τοῖς ο]ο ἐὰν ἐξ ἐθνικῶν (δικαίωμα ἐπικαρπίας). Σημειωτέον ὅτι διὰ τῶν τελευταίων νόμων περὶ διανομῆς τῆς ἐθνικῆς γῆς, ἡ ποσότης τοῦ δικαίωματος τῆς ἐπικαρπίας οὐσιωδῶς ἠλαττώθη. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μέθοδον τῆς φορολογίας, τὸ κύριον αὐτῆς στηρίζεται ἐν τοῖς ἐξῆς. Αφοῦ κατὰ τὴν συγκομιδὴν βεβαιωθῆ ἢ παραχθεῖσα ἐξ ἐκάστου ἀγροῦ ποσότης, ἢ ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρχίας ἀγοραία ἀξία τῶν δημητριακῶν καρπῶν χρησιμεύει εἰς προσδιορισμὸν τῆς τιμῆς τῶν καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν παραχθέντων· ἐπομένως ὁ φόρος ἀναλογεῖται εἰς χρήματα καὶ εἰς τοιαῦτα καταβάλλεται. Μισθοῦται δὲ ἐπὶ δημοπρασίας ἢ φορολογικῆ αὐτῆ ἐπιχείρησις εἰς ἰδιώτας, μόνον διὰ τὸ γεγονὸς τῆς βεβαιώσεως τῶν παραχθησομένων καρπῶν. Ἐὰν ἡ βεβαιώσις ἀποδείξῃ ὀλιγωτέρους καρπούς τῶν συμφωνηθέντων μεταξὺ τοῦ δημοσίου καὶ τοῦ μισθωτοῦ, ὁ τελευταῖος πληρώνει τὴν διαφορὰν· ἐὰν ἡ βεβαιώσις ἀποδείξῃ πλείονας καρπούς, ὁ μισθωτὴς λαμβάνει τὸ περιπλέον. Τοιοῦτοτρόπως ὑπάρχει τὸ δραστήριον ἀτομικὸν συμφέρον τῆς ἐπιτηρήσεως τῶν φορολογουμένων κατὰ πάσης τάσεως εἰς ἀπόκρυψιν τῆς ἀληθοῦς συγκομιδῆς αὐτῶν. Ἐν τούτοις προφανῆς ἢ καταπιεστικὴ ὄψις τῆς φορολογικῆς ταύτης μεθόδου, μεθ' ὅλας τὰς βελτιώσεις, εἰς ἃς διαδοχικῶς ὑπεβλήθη τὸ ἀρχικὸν εἰς χρήματα μισθωτικὸν τῶν φόρων σύστημα, τοῦ ὁποίου αἱ δειναὶ συνέπειαι συνδέονται πρὸς τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσιωδῶς μεσαιωνικῆς ἐτι γεωργίας.

Ἐλαιον.—Ἡ Ἑλλάς ἐὰν δὲν εἶναι πατρὶς τῆς ἐλαίας, εἶναι ὅμως τόπος κατ' ἐξοχὴν ἐλαιοφόρος. Εἰς τρεῖς κατηγορίας δύνανται νὰ καταταχθῶσιν αἱ ἐλαταὶ αὐτῆς ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἰδιοκτησίας, διότι εἶναι ἢ ἰδιόκτητοι, ἢ ἐθνικαί, ἢ ἐθνικοἰδιόκτητοι. Καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ

κατηγορίαι πληρύνουσιν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον 10 τοῖς 0]0 ἐπὶ τοῦ παραγομένου ἐξ αὐτῶν ἐλαίου, ὡς καὶ 3 λεπτά κατ' ὀκτῶν ἐπὶ τοῦ πρὸς βρῶσιν παρασκευαζομένου ἐλαιοκαρποῦ. Ἡ εἰσπραξις ἐνεργεῖται διὰ τοῦ προεκτεθέντος συστήματος τῆς ἐκμισθώσεως· ὅταν ὅμως (κατὰ τὸ ἀρθ. 2 § 6' τοῦ ἀπὸ 23 Μαρτίου 1874 φορολογικοῦ νόμου) ὁ ἀπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἐλαίου φόρος εἰσπράττεται διὰ λησμὸν τοῦ Δημοσίου, ὀρίζεται οὗτος εἰς λεπτά 12 τὴν ὀκτῶν.

Δασικά καπροίοντα.—Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγονται οἱ παντοειδεῖς τῶν δασῶν καρποὶ μέχρι τῆς διὰ τὸ ἐμπόριον κοπτομένης ξυλείας καὶ τῆς διὰ τῆς καύσιμου ὕλης τῶν δασῶν παραγομένης ἀσβέστου. Ἐπὶ μὲν τῶν ἐξ ἰδιοκτητῶν δασῶν παραγομένων ὁ ἔγγειος φόρος εἶναι 10 τοῖς 0]0, ἐπὶ δὲ τῶν ἐξ ἐθνικῶν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικαρπίας ὀρίζεται εἰς 15 τοῖς 0]0· ἐξαιροῦνται τὰ εἰς ἰδιαιτέραν φορολογίαν, κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν, ὑπαγόμενα ἐξῆς εἶδη· 1) βαλανίδια ἐφ' ὧν ἔγγειος φόρος καὶ δικαίωμα ἐπικαρπίας καθ' ἕκαστον στατήρα δραχμᾶς 2 $\frac{1}{2}$ (διὰ τοὺς νομοὺς Λακωνίας καὶ Ἀττικῆς καὶ τὰς νήσους Ἄνδρον καὶ Κέα δραχμᾶς 1 $\frac{1}{2}$)· 2) κικίδια ἐφ' ἐκάστης ὀκτῶν λεπτὰ 10 ἔγγειος φόρος καὶ δικαίωμα ἐπικαρπίας· 3) πρινοκόκιον, τὸ ὅποιον ἐπίσης εἶτε ἐξ ἰδιοκτητῶν δασῶν, εἶτε ἐξ ἐθνικῶν παράγεται, ὑποβάλλεται εἰς ἔγγειον φόρον καὶ δικαίωμα ἐπικαρπίας δρ. 3 ἐφ' ἐκάστης ὀκτῶν.

Ἀμπελοὶ καὶ Σταφιδάμπελοὶ.—Αἱ μὲν πρῶται φορολογοῦνται κατὰ στρέμμα ἀναλόγως τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίας προσόδου αὐτῶν ὡς ἐξῆς:

Ἐπὶ ὀμπέλων προσόδου	μέχρι 10 δρ.	Φόρος	λεπ.	70
«	«	«	11—20	1,50
«	«	«	21—30	2,50
«	«	«	31—40	3,50
«	«	«	41 καὶ ἐπέκεινα	4,50

Ἡ αὐτὴ κλίμαξ καὶ διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικαρπίας ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν ἀμπέλων ὅπου ὑπάρχουσι τοιαῦται. Ἐν γένει ἡ τῶν ἀμπέλων φορολογία ρυθμίζεται ἰδιαιτέρως διὰ τὴν Θήραν, Θηρασίαν, Αἴγιαν, Κέα, Κύθηρα, Μύκωνον, Πάρον, Ἀντίπαρον, Σκόπελον καὶ τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πυλίας δήμους Πύλου καὶ Μεθώνης, διότι κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν καὶ τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν τὸ μὲν γλεῦκος τῶν τόπων τούτων πληρόνει εἰς τὸ δημόσιον 60 λεπ. κατὰ βαρέλαν (48 ὀκ.), ὁ δὲ οἶνος 1,10.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς σταφιδαμπέλους, τὸ μὲν ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐν οὐσιωδῶς μικρᾷ ποσότητι κατασκευαζόμενον γλεῦκος φορολογεῖται πρὸς 30 λεπτά ἀνὰ πᾶσαν βαρέλαν (48 ὀκ.), ἐὰν προέρχεται ἐξ ἰδιοκτητῶν σταφιδαμπέλων, πρὸς 60 δὲ λεπτά ἀνὰ ἐξ ἐθνικοἰδιοκτητῶν, μισθουμένης τῆς προσόδου ταύτης καὶ βεβαιουμένης ἐν τῷ οἴνοδοχοίῳ διὰ καταμετρήσεως. Τὸ δὲ κυριώτατον τῆς ἐν λόγῳ Ἑλληνικῆς καλλιεργείας προϊόν, ἡ σταφίς, φορολογεῖται ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς αὐτοῦ πρὸς δρ. 11 κατὰ πᾶσαν χιλιάδα ἐνετικῶν λιτρῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Καλαμῶν, Μεσσηνίας, Πυλίας, Ὀλυμπίας καὶ Ἠλείας (ὁσάκις ἢ διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν φόρτωσις γίνεται ἐντὸς λιμένων τῆς οἰκείας ἐπαρχίας, ἐξαιρουμένης τῆς Ὀλυμπίας τῆς ὁποίας ἡ σταφίς δύναται νὰ φορτωθῇ καὶ ἐν τῷ Κατακόλῳ λιμένι τῆς Ἠλείας). Ἐν τῇ λοιπῇ ἐπικρατείᾳ ἡ φορολογία τῆς σταφίδος ὀρίζεται εἰς δρ. 13 κατ' ἐκάστην χιλιάδα ἐνετικῶν λιτρῶν.

Περὶ βόλι α.—Ἡ φορολογία αὐτῶν ἐνεργεῖται κατὰ στρέμμα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐναυσίας προσόδου δρ. 3 ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 45.—δρ. 6 ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 74.—δρ. 9 ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 104.—καὶ δρ. 12 ἐπὶ προσόδου δρ. 105 καὶ ἐπέκεινα. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικαρπίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐθνικὰς γαίας, ὀρίζεται κατὰ τὴν αὐτὴν διατίμησιν.

Θεριστὰ λειβάδεια (γρασίδια καὶ τριφύλλια).—Ἡ φορολογία αὐτῶν ἐνεργεῖται κατὰ στρέμμα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐναυσίας προσόδου. Ἐὰν αὕτη μέχρι δρ. 30, ὁ ἐγγειος φόρος δρ. 1,60· ἐὰν ἀνωτέρα τῶν δρ. 30, ὁ φόρος οὗτος ἀνοσιβάζεται εἰς δρ. 2,80· ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐθνικὰς γαίας, εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικαρπίας δρ. 3 καὶ εἰς τὴν δευτέραν δρ. 5,25.

Λαχανόκηποι καὶ συκῶνες.—Ἡ αὐτὴ κατὰ στρέμμα φορολογία. Ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 45, ἐγγειος φόρος δρ. 2,40· ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 64, ὁ φόρος δρ. 4,40· ἐπὶ προσόδου ἀνωτέρας, ὁ φόρος δρ. 6,40. Ἐπὶ ἐθνικῶν γαιῶν τὸ δικαίωμα τῆς ἐπικαρπίας εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν δρ. 4,50, εἰς τὴν δευτέραν δρ. 8,25 καὶ εἰς τὴν τρίτην δρ. 12.

Γεώμηλα, κρόμουα, σκόροδα καὶ χοκάρια.—Φορολογοῦνται κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐφ' ἐκάστης ὀκίας τὰ μὲν πρῶτα διὰ 2 λεπτῶν, τὸ δὲ λοιπὸν δι' 1 λεπτοῦ.

Ἀμυγδαλέαι.—Ἄνευ διακρίσεως ποιότητος, κατὰ στρέμμα 2 δρ. ἐγγειος φόρος ἐπὶ ἰδιοκτητῶν γαιῶν καὶ ἴσον δικαίωμα ἐπικαρπίας ἐπὶ ἐθνικῶν.

Βάμβαξ.—Ἐὰν μὲν παράγεται ἐπὶ γαιῶν ἐθνικῶν, φορολογεῖται καὶ κατὰ στρέμμα, ἀναλόγως τῆς κατὰ μέσον ὄρον ἐναυσίας προσόδου τῶν γαιῶν, καὶ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐὰν δὲ παράγεται ἐπὶ γαιῶν ἰδιοκτητῶν, εἰς μόνην τὴν δευτέραν ὑποβάλλεται φορολογίαν. Ὡς πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν φορολογίαν τῶν ἐθνικῶν γαιῶν ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 20, δικαίωμα ἐπικαρπίας λεπτά 90· ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 29, δικ. ἐπικ. δρ. 1,80· ἐπὶ προσόδου μέχρι δρ. 39, δικ. ἐπικ. δρ. 2,70· καὶ ἐπὶ προσόδου ἀνωτέρας, δικ. ἐπικ. δρ. 3,60. Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν φορολογίαν, τὴν κοινὴν καὶ πρὸς τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ἰδιοκτητῶν γαίας, ὁ βάμβαξ πληρόνει κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν, ἐφ' ἐκάστου σατῆρος, καθαρὸς μὲν ὢν, δρ. 8, ἀκαθάριστος δὲ, δρ. 2.

Καπνός.—Φορολογείται κατά την εξαγωγήν, τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν καὶ τὴν διὰ ξηρᾶς ἔτι ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν. Ἐὰν δὲ παράγεται ἐπὶ ἐθνικῶν γαιῶν, ἐπιπροστίθεται εἰς τὴν ἀνωτέρω φορολογίαν καὶ ἡ κατὰ στρέμμα, ἀναλόγως τῆς ἐνιαυσίας προσόδου· διότι ἐὰν αὕτη μέχρι δρ. 30, δικαίωμα ἐπικαρπίας δρ. 3,75· ἐὰν μέχρι δρ. 49, τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀναβαίνει εἰς δρ. 6· ἐὰν ἡ πρόσοδος μέχρι δρ. 69, τὸ δικαίωμα δρ. 9· ἐὰν ἡ πρόσοδος ἀνωτέρα, τὸ δικαίωμα τοῦ δημοσίου δρ. 12. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἑτέραν φορολογίαν ἐφ' ἐκάστης ὁκάς τῶν μὲν ἐπαρχιῶν Ναυπλίας καὶ Ἄργους οἱ καπνοὶ πληρόνουσιν 7 λεπτά, τῆς δὲ λοιπῆς ἐπικρατείας 12.

Ἐρυθρόδανον.—Τὸ προϊόν τοῦτο φορολογεῖται κατὰ τὴν εξαγωγήν καὶ τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν ἀνά δρ. 3 ἐφ' ἐκάστου στατηῆρος.

Κοκκὸύλι.—Φορολογεῖται κατὰ μόνην τὴν εξαγωγήν διὰ δρ. 1,50 ἐφ' ἐκάστης ὁκάς.

Μωροόδενδρον.—Μόνον τὰ ἐθνικοἰδιοκτήτα φορολογεῖται διὰ 5 λεπτῶν καθ' ἕκαστον δένδρον ἀνωτέρας ἡλικίας τῶν 5 ἐτῶν.

Συκα.—Φορολογεῖται κατὰ τὴν εξαγωγήν καὶ τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν ἐφ' ἐκάστου στατηῆρος ἀνά δρ. 1,50, εἴτε πρόκειται περὶ ἰδιοκτῆτων γαιῶν (ἐγγειος φόρος), εἴτε περὶ τῶν ἐθνικοἰδιοκτῆτων (δικαίωμα ἐπικαρπίας) τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Καλαμῶν, Μεσσηνίας, Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς καὶ Πυλίας.

Λεμόνια, πορτοκάλια, μανδρινία καὶ κίτρα.—Αἱ παράγουσαι αὐτὰ γαῖαι εἶναι ἰδιοκτήτοι, πληρόνουσι δὲ ἐγγειον φόρον, κατὰ τὴν εξαγωγήν καὶ τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν τῶν προϊόντων αὐτῶν, 1 δρ. κατὰ χιλιάδα ἐπὶ λεμονίων, 2 δρ. κατὰ χιλιάδα ἐπὶ πορτοκαλίων καὶ μανδρινίων καὶ 3 λεπτά κατ' ὁκᾶν ἐπὶ κίτρων. Ὅσακις ἐξάγεται ἡ διὰ θαλάσσης μεταφέρεται ὁ ζωμὸς τῶν λεμονίων, ἐκάστη ὁκᾶ ὑπόκειται εἰς φόρον 10 λεπτῶν,

Σαρώματα.—Φορολογεῖται κατὰ τὴν εξαγωγήν, τὴν διὰ θαλάσσης μεταφορὰν καὶ τὴν διὰ ξηρᾶς ἔτι ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς παραγωγῆς εἰς ἑτέραν ἐπαρχίαν, διὰ λεπτῶν 12 ἐφ' ἐκάστης ὁκάς.

Βοσκαὶ ἰδιωτικαί.—Τοιαῦται θεωροῦνται αἱ ἀκαλλιέργητοι ἐκτάσεις, ἐφ' ὧν ἔτι καὶ νῦν ὡς ἐπὶ τῶν νομαδικῶν χρόνων ἐξασκεῖται ἡ ποιμενικὴ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ἰδιοκτῆται τῶν γαιῶν τούτων πληρόνουσιν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν 5 τοῖς 0]0 ἐπὶ τοῦ μισθώματος, ὅπερ καταβάλλουσιν αὐτοῖς οἱ ποιμένες.

Ζῶα.—Ὁ ἐπ' αὐτῶν φόρος ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν ἐγγείων, ἐν χώρᾳ μάλιστα καθ' ἣν ἡ τέχνη τῆς κτηνοτροφίας περιορίζεται ἀπλῶς εἰς τὴν στοιχειωδέστεραν ἀφ' ἑνὸς φύλαξιν καὶ πολυπλασίαισιν τῶν ζῶων καὶ ἀφ' ἑτέρου κάρπωσιν αὐτῶν. Ὁ φόρος οὗτος ὀρίζεται κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ μὲν τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων εἰς λεπ. 25, ἐπὶ δὲ τῶν ὄνων εἰς λεπ. 70, ἐπὶ δὲ τῶν μεγάλων ζῶων καὶ τῶν χοίρων εἰς δρ. 1,20. Δὲν ὑπάγονται εἰς φορολογίαν 1) τὰ θηλάζοντα τῶν αἰγῶν, προβάτων καὶ χοίρων, 2) οἱ πῶλοι τῶν ὄνων, ἵππων καὶ καμήλων, οἱ μῦσχοι τῶν βοῶν καὶ τῶν βουβάλων μέχρις ἡλικίας δύο ἐτῶν συμπληρωμένων, εἴτε θηλάζουσιν εἴτε μὴ, 3) τὰ ἀροτριῶντα κτήνη ἐν γένει, καὶ 4) εἰς οἰκόσιτος χοῖρος δι' ἐκάστην οἰκογένειαν, ὅπου καὶ ἂν διαιτᾶται.

Μελίσσια.—Ὁ ἐπ' αὐτῶν φόρος ἀνήκει, ἀκριβῶς εἰπεῖν, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν φόρων τῆς γῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας προσαρμόζονται στερεῶς αἱ κυψέλαι, ὅπως καρποφορήσωσι. Δι' ἐκάστην κυψέλην πληρώνει ὁ μελισσοουργὸς λεπ. 25.

Μεταλλεῖα, λατομεῖα καὶ ὀρυχεῖα.—Φορολογεῖται ἡ καθαρὰ πρόσοδος 5 τοῖς 0]0 ἐπὶ τῶν μεταλλείων καὶ 10 τοῖς 0]0 ἐπὶ τῶν λοιπῶν. Περιπλέον ὑποβάλλεται εἰς εἰδικὴν φορολογίαν ἡ ἕκτασις τῶν μεταλλείων 3 λεπ. κατὰ στρέμμα, πρὸς περιορισμὸν ὑπερβολι-

κῶν μεταλλευτικῶν παραχωρήσεων. Μεταλλεῖον εἶναι ὁ χῶρος ὁ ἔχων εἰς φλέβας κοιτάσματα ἢ σωρούς 1) τὰ κυρίως καλούμενα μέταλλα (χρυσόν, ἄργυρον, ὑδράργυρον, χρώμιον, μόλυβδον, σίδηρον κλπ.) εἴτε εἰς καθαρὰν κατάστασιν, εἴτε εἰς ὀξειδωμένην, εἴτε εἰς ἄλλας ἐνώσεις καὶ 2) τὸ αὐτοφυῆς θεῖον καὶ τὰς ὀρυκτὰς καυσίμους ὕλας. Ὀρυχεῖον εἶναι ὁ χῶρος ὁ ἐγκλείων τὸν προσχωματικὸν σίδηρον, τὰ ἄλατα τοῦ νίτρου, τῆς συπτηρίας, τοῦ βιτριολίου, τῆς χρυσόκολλας, ὡς καὶ τὰ ὀρυκτὰ, σμύριδα, γύψον, μυλόπετραν, σήπιον, μαγνησίτην, βαφικὰς ὕλας, νάφθαν, ἄσφαλτον, πετρέλαιον, ἤλεκτρον κττ. Λατομεῖον εἶναι ὁ χῶρος ὁ ἐγκλείων τοὺς χρήσιμους εἰς τὰς τέχνας καὶ πρὸς οἰκοδομὴν λίθους, μάρμαρα, τιτανολίθους, ἀκόνας, πώρους, πλάκας, ἄμμους, θηραϊκὴν γῆν, γρανίτας, κίσιριν, ὀφίτας κλπ.

Οἰκοδομαί.—Ὁ ἐπ' αὐτῶν φόρος μετέχει οὐσιωδῶς τοῦ ἐγγείου χαρακτήρος, (μεθ' ὅλην τὴν οἰκοδομικὴν τοῦ κεφαλαίου σημασίαν), ὀρίζεται δὲ εἰς 5 τοῖς 0[0 ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου, ὅπερ ἀπολαμβάνει ὁ ἰδιοκτῆτης ἢ ἤθελεν ἀπολαμβάνει, ἐὰν ἐνοικίαζε τὴν παρ' αὐτοῦ κατοικουμένην οἰκοδομὴν. Ἐξευρίσκειται τὸ ἐνοίκιον ἐκ τῶν μισθωτηρίων ἐγγράφων καὶ διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀμισθῶτων οἰκοδομῶν πρὸς τὰς μισθουμένας. Ἐπιφυλάσσεται δὲ ἰδιαιτέρα ἐκτίμησις ἐν περιπτώσει ἢ μὴ προσαγωγῆς τοῦ μισθωτηρίου ἐγγράφου ἢ ὑπονοίας δόλου. Δὲν φορολογοῦνται αἱ μικρότερας τῶν 240 δρ. ἐνιαυσίας προσόδου οἰκοδομαί (ἐκτὸς τῶν ἐργαστηρίων καὶ τῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων), αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἢ ἀκατοίχητοι οἰκίαι ἢ ἀχρηστοὶ μείνασαι βιομηχανικαὶ οἰκοδομαί (ἐὰν κατὰ μέρος τοῦ ἔτους ἐγένετο κατοίκησις ἢ χρῆσις, ὁ φόρος ὑπολογίζεται ἀναλόγως), αἱ νεόδμητοι οἰκίαι διὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη, αἱ ἐν τοῖς γεωργικοῖς κτήμασιν οἰκίαι, τὰ φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα ἐκτὸς τῶν ἰδιωτικῶν σχολείων, τὰ δημόσια καὶ τὰ μὴ ἐνοικιαζόμενα δημοτικά

καταστήματα καὶ τέλος τὰ ἀνάκτορα μετὰ τῶν παραρτημάτων αὐτῶν.

Καὶ τοιαύτη μὲν εἶναι ἡ ἐγγεῖος φορολογία τῆς ὅλης ἐπικρατείας. Πρέπει δὲ κατ' αὐτὴν νὰ γίνωσιν τρεῖς κεφαλαιώδεις ἐξαιρέσεις, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο ἐκ τῶν τόπων, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον Ἰόνιον κράτος καὶ τὰς Λακωνικὰς ἐπαρχίας Οἰτύλου καὶ Γυθείου, ἡ δὲ τρίτη ἐκ τοῦ εἶδους τῶν προϊόντων. Α') Ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις διατηρεῖται ἡ πρὸ τῆς ἐνώσεως των μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἰσχύουσα παρ' αὐτοῖς φορολογία, καθ' ἣν μόνη ἢ εἰς ἐλαιον, σταφίδα καὶ οἶνον παραγωγικὴ δύναμις τῆς γῆς συντρέχει εἰς τὰς δημοσίας δαπάνας, φορολογουμένη ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς καὶ τῆς διὰ θαλάσσης μεταφορᾶς τοῦ μὲν ἐλαίου διὰ 18 τοῖς 0[0 ἀνὰ πᾶσαν βαρέλαν (ὄκ. 52), τῆς δὲ σταφίδος διὰ 18 0[0 ἀνὰ πᾶσαν χιλιάδα ἐνετικῶν λιτρῶν, τοῦ δὲ οἴνου διὰ 6 0[0 ἀνὰ πᾶσαν βαρέλαν. Προσετέθησαν ἀπὸ τοῦ 1874, κατὰ τὴν φορολογικὴν τοῦ ἐλαίου βάσιν, 5 λεπτὰ κατ' ὄκταν ἐπὶ τοῦ σάπωνος, 4 $\frac{1}{2}$ λ. κατ' ὄκταν ἐπὶ τῶν ἐλαιῶν καὶ 2 λεπτὰ κατ' ὄκταν ἐπὶ τῆς ἐλαιώδους ὕλης τῆς παραγομένης ἐξ ἀχρήστων ἐλαιοπυρήνων, ὡσάκις πάντοτε τὰ προϊόντα ταῦτα ἐξάγονται ἢ διὰ θαλάσσης μεταφέρονται.

Β') Ἐν δὲ ταῖς Λακωνικαῖς ἐπαρχίαις Οἰτύλου καὶ Γυθείου φορολογεῖται μὲν ἡ ἐλαιοπαραγωγή διὰ 12 λεπτῶν κατὰ πᾶσαν ὄκταν ἐλαίου, ὀρίζεται δὲ ὁ φόρος τῶν δημοτικῶν καρπῶν εἰς 8 τοῖς 0[0 καὶ τῶν λοιπῶν τῆς γῆς προϊόντων εἰς 10 τοῖς 0[0, καταβαλλόμενος εἰς χρήματα κατὰ τὴν ἀγοραϊὰν τιμὴν.

Γ') Ἐν γένει δὲ ἀπαλάσσονται ἐν Ἑλλάδι παντὸς δημοσίου φόρου 1) τὰ ἐξαγόμενα ἐκτὸς τοῦ Κράτους κίτρα, συσκευασμένα δι' ἄλλης ἢ ζακχάρεως, 2) 50 ὀκάδες βρώσιμοι ἐλαῖαι ὑπὲρ τῆς ἰδίας τοῦ ἰδιοκτῆτου χρήσεως ἐκτὸς ἂν μεταφέρονται διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης εἰς ἄλλον παρὰ τὸν τῆς παραγωγῆς τόπον, ὅτε παύει ἢ ἐν λόγῳ ἀτέλειαι 3) τὰ ἄχυρα 4) οἱ μέχρις ἐνὸς στρέμματος λαχα-

νόκηποι τῶν γεωργῶν· 5) τὰ σποράδην ὀπωροφόρα δένδρα· 6) τὰ ἀσταχολόγια, ἀνά δύο μόνον κοιλά δι' ἕκαστον ἀσταχολόγον· 7) οἱ σπόροι τῶν λιναρίου, καναβίου, ἐρυθροδάνου, τριφυλλίου, κρομμύου καὶ σαρωμάτων· 8) τὰ φύλλα τῶν ἰδιοκτητῶν συκαμινομωρεῶν. 9) ἡ ρόβη, ὁ βῆκος καὶ τὰ ἀγριολάθουρα, ὅταν δὲν ἀλωνίζονται· 10) οἱ ἐν ταῖς ἀμπέλοις τῆς Θήρας σπειρόμενοι δημητριακοὶ καρποὶ καὶ τὰ ὄσπρια.

Πρὸς πλήρη ἐπιθεώρησιν τῶν φορολογικῶν βαρῶν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς πρέπει νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεῖα περὶ τῶν ὄσων ἀπὸ τῶν προϊόντων αὐτῆς εἰσπράττουσιν οἱ δημοτικοὶ κατὰ τόπους θησαυροί. Κατὰ τὸν νόμον τῆς 22 Δεκεμβρίου 1847 ἐπιβάλλεται δημοτικὴ εἰσφορὰ ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν ἐκάστου δήμου ἐξίσου εἰς ὅλα τὰ πράγματα, ὅσα ὑπόκεινται εἰς τοὺς ἀμέσους δημοσίους φόρους, ἤτοι τὸν ἐγγεῖον, τὸν ἐπὶ τῶν ζώων καὶ τὸν ἐπὶ τῶν μελισσίων, χωρὶς νὰ ὑπερβαίῃ ὡς πρὸς τὸν πρῶτον τὰ 2 τοῖς 0[0] καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἑτέρους τὸ $\frac{1}{2}$ τοῦ ἀντιστοιχοῦντος δημοσίου.—Ὅσον ἀφορᾷ τὰς οἰκοδομὰς, δὲν ἐπιβάλλεται ἐπ' αὐτῶν ἰδιαιτέρα δημοτικὴ εἰσφορὰ, ἀλλὰ κατὰ τὸν νόμον τῆς 31 Δεκεμβρίου 1863 τὸ δέκατον τοῦ δημοσίου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν φόρου ἀνήκει εἰς τὰ δημοτικὰ ταμεῖα τῶν οἰκείων δήμων. Τέλος διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς κατασκευῆς, ἢ ἐπισκευῆς προκυμαιῶν, φάρων, κρηπιδωμάτων, ἀποβαθρῶν καὶ τῶν εἰς ταύτας ἀγουσῶν ὁδῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν καθάρισιν τῶν λιμένων, ἐπιτρέπεται ἡ φορολογία τῶν διὰ θαλάσσης μεταφερομένων ἐγγχωρίων προϊόντων τῆς γῆς, ρυθμιζομένη, οὐχὶ πλέον τῶν 3 τοῖς 0[0], ἐπὶ τῆς ἀξίας τούτων, ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου τοῦ τόπου τῆς φορτώσεως ἐπὶ τῇ ἐγκρίσει διὰ Β. διατάγματος.

Ἡ ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΤΩΧΟΚΟΜΙΑ.

Ἐγὼ ὑπ' ὄψιν τὴν πρὸ ὀλίγου δημοσιευθεῖσαν ἔχθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Ἐλεήμονος Ἐταιρίας κατὰ τὸ ἔτος 1874. Παρατηρῶ δὲ ἐν αὐτῇ (σελ. 21), ὅτι οἱ ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ διαιτώμενοι συντηρήθησαν (ἐπὶ λέξει) ἐν μεγίστῃ ἀνέσει, καὶ ὅτι (σελ. 7) διετέθησαν εἰς ἐβδομαδιαίας συνδρομὰς κατ' οἶκον 33,959 δραχμῶν πρὸς ἀπτωχὰς οἰκογενείας, ὅταν ἄτομον τι ἐκ τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς πάσχη ἢ ἀνάπηρον εἶναι, εἰς χήρας ἐχούσας πολλὰ καὶ μικρὰς ἡλικίας τέκνα, ἐν γένει δὲ εἰς τοὺς μὴ δυναμένους νὰ πορισθῶσι διὰ τῆς ἐργασίας πᾶν τὸ ἀπολύτως ἀναγκαῖον καὶ εὐρισκομένους κατὰ συνέπειαν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τείνωσι χεῖρα ἐπαίτιδα... Ἡ κατ' ἀνώτερον ὄρον διδομένη κατ' οἶκον συνδρομὴ δὲν ὑπερβαίνει τὰς 4 δρ. ἢ δὲ κατ' ἐλάχιστον δὲν εἶναι μικροτέρα κατὰ γενικὸν κανόνα τῆς 1 δρ. Πενιχρὰ καὶ γλίσχρος ἢ τοιαύτη συνδρομὴ, ἀλλὰ ποῦ τὰ μέσα, ὅπως δίδεται συνδρομὴ ἀνορθοῦσα καὶ οὐχὶ ἐξευτελιζοῦσα τὸν δεχόμενον αὐτήν ;»

Οὐδὲν ἐκ τῆς ἀνά χεῖρας Ἐκθέσεως ἐξάγεται ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ διαιτωμένων καὶ τῶν κατ' οἶκον συντηρηθέντων. Τοιαύτη ἔλλειψις εἶναι τόσῳ μᾶλλον ἐπαισθητὴ, ὅσῳ ἀνάγεται εἰς τὸ κύριον τῆς ὑπὸ θεραπείαν κοινωνικῆς νόσου, τῆς πτωχείας. Διότι εἶναι καὶ ἡ πτωχοκομία ὁ,τι καὶ ἡ νοσοκομία· ἐκατέρωθεν δηλ. ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν χαρακτηρίζει τὴν ἐργατικὴν δύναμιν. Ἐν τούτοις ἵνα κρίνωμεν ἐκ τῆς ἀναλογίας τῶν δαπανῶν, ἐνῶ τὰ κατ' οἶκον ἐλέη ἀνέβησαν, ὡς προεξετέθη, εἰς δρ. 33959,10 (24469 ἐν Ἀθήναις καὶ 9460 ἐν Παιραιεῖ), διὰ τὸ Πτωχοκομεῖον ἐδαπανήθησαν 13556 δρ. εἰς

τροφήν, 3840 εἰς ἐνδύματα, ὑποδήματα καὶ κλινοστρωμνάς, 1771 εἰς ἐπιπλα καὶ σκεύη, 1200 εἰς ἐνοίκιον τοῦ καταστήματος, 481 εἰς καθαριότητα κλπ. 439 εἰς θέρμανσιν, 1735 εἰς ὑπηρεσίαν (1 ἐπιμελητῆς, 1 ἐπιστάτης, 1 ἐπιστάτρια, 1 ὑπηρετρία, 1 κουρεὺς), τὸ ὄλον δρ. 23,065, 72. Προσθετέον καὶ δρ. 3942,60 εἰς διαφόρους τῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρίας δαπάνας (γραμματεὺς, εἰσπράκτωρ κλπ.)

Ἡ μεγίστη ἐν τούτοις ἀνεσις τῶν ἐν τῷ Πτωχοκομείῳ, περὶ ἧς ἡ Ἐκθεσις ὁμιλεῖ, εἶναι σχετικὴ πρὸς τὰς ἀνωτέρω δαπάνας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπ' αὐταῖς συντηρουμένων. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι πράγματι εἶναι μεγίστη, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἡ διαχείρησις τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πτωχοκομείου εἰσηλθεν εἰς ψευδῆ οἰκονομικῶς ὁδὸν, διότι ὁ ὀργανισμὸς τῶν Πτωχοκομείων δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἐλλυσιτικός. Ἦρκεσεν εἰς τὴν Σουηδίαν κατὰ τὸ 1845 νὰ ἐξασφαλίσῃ νομοθετικῶς τὴν συντήρησιν τῶν πτωχῶν, καὶ εὐθὺς τῷ 1860 ἀπεδείχθη, ὅτι ἐνῶ ὁ πληθυσμὸς τῆς ἐπικρατείας ἠῤῥξανε κατὰ $\frac{1}{5}$, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῇ πτωχῶν ἠῤῥξανεν ὀρμητικώτερον, κατὰ $\frac{1}{3}$.

Τὰ κατ' οἶκον ἐλέη εἶναι ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς, διότι οἱ ἐκτεθέντες ὅροι τῆς κατ' αὐτὸν Ἀθηναϊκῆς πρακτικῆς ἔχουσι πολὺ τὸ ὀλισθηρόν. Ἐν πρώτοις δυσνόητος εἶναι, ὑπὸ τὴν κανονικὴν τῆς πτωχοκομίας ἐποψίν, ἡ ἀρχὴ περὶ ἀνυψώσεως τῶν ἐλεουμένων. Τοιοῦτο σύστημα θὰ ἤρκει εἰς πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν ἐπιφοβώτατον. Προτιμωτέρα φαίνεται ἡ Γερμανικὴ μέθοδος τῆς ἐν Elberfeld πτωχοκομίας, ἣτις ὑποβάλλει τὰς περὶ ἐλεῶν αἰτήσεις εἰς τόσον λεπτομερῆ ἔλεγχον καὶ ἐκτείνει τὴν χεῖρα μετὰ τόσης φιλαργυρίας καὶ προσωρινότητος, ὥστε ὁ ἄρτος τῆς ἐλεήμονος ἐταιρίας εἶναι ἱκανῶς πικρὸς, ὅπως εἰς πρώτην εὐκαιρίαν τὸν ἐγκαταλείπωσιν οἱ ζητοῦντες αὐτόν.

Ἐν γένει αἱ διατυπώσεις τοῦ συστήματος τούτου εἶναι

τοιαῦται πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἀληθοῦς πτωχείας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐμμέσου ἐνθαρρύνσεως τῆς φυγοπονίας, ὥστε μεγάλου κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος εἶναι ἡ ἐπισκόπησις αὐτῶν ἰδιαιτέρως. Ἡ πόλις Elberfeld περιεῖχε τῷ 1852 πληθυσμὸν μικρότερον κατὰ 10 περίπου χιλιάδας τοῦ νῦν Ἀθηναϊκοῦ καὶ Πειραικοῦ, ὁμοῦ λογιζομένων. Ἐν τούτοις ἐνῶ ἡ Ἀθηνο-Πειραικὴ Ἐλεήμων Ἐταιρία περιέχει 16 συμβούλους, κινουντας τὴν ὄλην τῶν ἐλεῶν μηχανήν, ἡ ἐν Elberfeld ἐλεήμων διαχείρησις ἐνεργεῖται ἀπὸ 279 προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων 9 ἀποτελοῦσι τὸ διοικητικὸν συμβούλιον (1 πρόεδρος, 4 μέλη τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ 4 ἐκλεγόμενοι μεταξὺ τῶν νοσημονεστέρων ἅμα δὲ καὶ πλουσιωτέρων κατοίκων τῆς πόλεως), 18 εἶναι ἐπιτηρηταὶ καὶ 252 κατ' οἶκον ἐρευνηταί, ἐκλεγόμενοι διὰ 3 ἔτη ἐκ τῶν οἰκείων τῆς πόλεως τμημάτων. Ἄμα γίνῃ αἰτήσεις τις περὶ ἐλέους, ἀμέσως οἱ τελευταῖοι τίθενται εἰς κίνησιν πρὸς ἐξακριβώσιν τῶν ἀτομικῶν περιστάσεων τοῦ αἰτοῦντος. Θὰ φέρω ἐν παράδειγμα περὶ τοῦ προέχοντος πνεύματος τῆς συνεχείας· διότι δὲν περιορίζεται ἡ ἐλεούσα χεῖρ εἰς μόνην τὴν δόσιν, προβαίνει καὶ εἰς τὴν χρῆσιν. Οὕτως ἐὰν πρόκειται περὶ φορέματος, ὁ κατ' οἶκον ἐρευνητῆς βεβαιοῦται καθ' ἑβδομάδα ἂν ὁ πτωχὸς δὲν τὸ ἐπώλησε τυχόν. Ἐν μιᾷ λέξει ὄλος ὁ βίος τῶν πτωχῶν ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιτήρησιν, ὑπὸ τὴν θεμελιώδη ἰδέαν τῆς πρὸς ἐργασίαν διηνεκοῦς παροτρύνσεως.

Τὰ ἀποτελέσματα ἐξηγοῦνται ἐκ τῶν ἐπομένων ἀριθμῶν, τῶν ὁποίων τὴν μελέτην συνιστῶ πρὸς τὰ μέλη τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐλεήμονος Ἐταιρίας. Κατὰ τὸ 1852 ἐπὶ πληθυσμοῦ 50,354 ψυχῶν περιεῖχεν ἡ Elberfeld 4 χιλ. πτωχοὺς, ἐξ ἐλεῶν συντηρουμένους διὰ δαπάνης 223,300 φρ. Μετὰ δέκα πέντε ἔτη (1867) ἐπὶ πληθυσμοῦ 65,324, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ πτωχῶν κατέπεσεν εἰς 1496 τῶν δὲ δι' αὐτοὺς δαπανῶν εἰς 101,925 φρ. Ἐὰν ἐγνωρίζομεν πόσα πρόσωπα συνετήρησεν ἡ ἐν Ἀθῆναις Ἐλεήμων Ἐ-

ταιρία διὰ τῶν δαπανηθεισῶν παρ' αὐτῆς 60,137 δρ. κατὰ τὸ 1874, ἢ Ἑλληνο-Γερμανικὴ σύγκρισις θὰ ἦτο μᾶλλον διδακτικὴ.

ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΙΣ.

Καθὼς ὑπάρχουσιν ἄτομα φειδωλά ἢ ἄσωτα, οὕτω ἀπαντῶνται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ λαοὶ μᾶλλον ἀποταμιευτικοὶ ἢ μᾶλλον καταναλωτικοί. Ὁ τελευταῖος Γαλλογερμανικὸς πόλεμος ἀπέδειξε διὰ τῆς εὐχεροῦς πληρωμῆς τῶν εἰς δισεκατομμύρια ἀποζημιώσεων αὐτοῦ τὴν ἀποταμιευτικὴν τάσιν τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους μεθ' ὅλην τὴν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτοῦ ἐπικρατούσαν ἰσχυρωτάτην καταναλωτικὴν τάσιν. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὸν διεθνή τῶν Παρισίων χαρακτηρα. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ βόρειοι Ἴταλοὶ ἐπίσης διακρίνονται διὰ τὰς ἀποταμιευτικὰς αὐτῶν ιδιότητας. Γνωστον ἰδιαιτέρως εἶναι κατὰ πόσον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου χαρακτηρίζονται καὶ οἱ πρῶτοι θεμελιωταὶ τῶν Ἑλληνικῶν περιουσιῶν, ἔντε ταῖς ἀποικίαις καὶ ἐν τῇ μητροπόλει.

Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν λαῶν τὰ πρωτεῖα, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς φειδοῦς, πρέπει νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς Ὁλλανδοὺς καὶ τοὺς Ἑλβετοὺς. Παρὰ τοῖς πρώτοις οἱ περὶ τὰς δαπάνας προϋπολογισμοὶ ἔχουσι τι ἐπὶ τοσοῦτον σταθερόν, ὥστε προκαλεῖ τὴν ἐκπληξιν ἰδίως ἐν ὅσαις χώραις ἡ μαθηματικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀξία τῆς τοιαύτης βεβαιώσεως εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σκοτεινὴ. Ἐνῶ π. χ. εἰς οἰκοδομήν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ θεάτρου ὑπελογίσθησαν 400 περίπου χιλ. δραχμῶν, μέχρι σήμερον ἐδαπανήθησαν αὐταὶ εἰς ὕψος κτιρίου 3—4 πῆχεων ἀπὸ τῶν θεμελίων, ἀπαιτοῦνται δὲ πλείονες τῶν 600 χιλ. εἰς περαίωσιν τοῦ ἔργου. Ἀνάλογως τὰ πλείεστα Ἀθηναϊκὰ κτίρια διατελοῦσιν ὑπὸ τὸν συπτωματικὸν τοῦτον προϋπολογιστικὸν χαρακτηρα. Ἄλλ' ἐν Ὁλλανδίᾳ, καθὼς παρατηρεῖ ὁ Temple, τοιαύτη οἰκονομικὴ ἀσέβεια ἤθελε ἐξεγεῖρει τὴν γενικὴν ἀγανά-

κτησιν. Ἐκεῖ αἱ οἰκογένειαι ὁμοιαζοῦσι τὰς λοιπὰς τοῦ βίου ἐπιχειρήσεις. Ἐπειδὴ θὰ ζήσωσι διὰ τῶν οἰκογενειακῶν εἰσοδημάτων καὶ θὰ σωθῶσι διὰ τῶν ἐπ' αὐτοῖς ἀποταμιευμάτων, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ ὁ Ὁλλανδὸς δαπάνας ἀπορροφώσας τὸ ἐνιαύσιον εἰσόδημα του. Ὅλαι τοιοῦτοτρόπως αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ κανονίζονται ἐπὶ τῆς βάσεως ταύτης, καὶ ὑπάρχουσι παραδείγματα τοιαύτης περὶ τὸ σύστημα τοῦτο ἐφαρμογῆς, ὥστε ἡ ἀναλογία τῆς δαπάνης πρὸς τὸ εἰσόδημα ἄρχεται ἐν Ὁλλανδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1:10 καὶ φθάνει μέχρι τοῦ 1:120.

Περίφημοι εἶναι αἱ Ἑλβετικαὶ κοινότητες διὰ τὸ ἐξοχον οἰκονομικὸν αὐτῶν πνεῦμα. Καὶ μεταξὺ τῶν εὐπόρων ἐτι οἰκογενειῶν, τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης περισσεύοντα τεμάχια τοῦ ἄρτου συναθροίζονται λέγει ὁ Roscher (Ἀρχαὶ Πολιτικῆς Οἰκονομίας τομ. 2 §. 222), ἐνώπιον καὶ αὐτοῦ τοῦ ξένου, ὅπως χρησιμεύσωσι διὰ τὸ ρόφημα τοῦ δείπνου τῆς ἐπιούσης. Ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες τῶν πλουσιῶν οἰκογενειῶν πρέπει νὰ κερδίζωσιν ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῶν τὰ μικρὰ ἐξόδα των. Ὅποια διαφορὰ πρὸς τοὺς ἐν ἄλλαις χώραις συναδέλφους αὐτῶν, οἵτινες νομίζουσι ὅτι αἱ διὰ τόσων πατρικῶν ἰδρώτων κατασκευαζόμεναι οἰκογενειακαὶ περιουσίαι πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ ἐπιτύχωσι μίαν ὥραν ταχύτερον εὐρεῖς πρὸς τὸ καταναλωτικὸν βάραθρον ἀγωγούς!

Αἱ μᾶλλον ἀντίθετοι πρὸς τὸ ἀποταμιευτικὸν πνεῦμα τάσεις πρέπει νὰ ἀναζητηθῶσιν ἐντὸς τῶν τροπικῶν. Οἱ λαοὶ τῆς μεγάλης μεσημβρίας ζῶσι ὑπὸ τὰ μεθυστικὰ αὐτῆς νάματα ἀπολαμβάνοντες τὸ παρὸν καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸ μέλλον. Ὅταν κατὰ τὸν Humboldt ἀρκεῖ νὰ ἀνακινήθῃ ὀλίγον τὸ περίξ τῆς βανανέας χῶμα, ἵνα, κοπτομένων τῶν καρποφόρων κλάδων τῆς, ἀναφανῶσι μετ' ὀλίγον ἄλλοι, ἕκαστος ἐννοεῖ κατὰ πόσον ἢ πρόχειρος ἐντεῦθεν τροφή ἀπαλάσσει τῶν βαρειῶν τῆς ἀποταμιεύσεως φροντίδων. Ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἡπεύρω τοιαῦται εὐκολία

τῆς ζωῆς δὲν ἐπεδαφιλεύθησαν ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας. Ἄς εἶναι εὐλογημένοι αἱ Βουλᾶι αὐτῆς, διότι ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς ἀρχαίας καὶ νέας προόδου τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ κλίμα ἔχει βεβαίως μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἔντασιν ἢ τὴν παράλυσιν τῆς φειδοῦς. Καὶ ἐντὸς τῆς Εὐρώπης αὐτῆς παρατηροῦμεν ἰκανὴν κατὰ τοῦτο ποικιλίαν. Ποῦ πρέπει π. χ. νὰ καταταχθῇ ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τῆς Ἰταλίας, ἐὰν ὄχι ὑπὸ τὴν ἐκλελυμένην σημαίαν τῆς ἀπολαύσεως; Ἡ ἀρχαία Καπύη καὶ ἡ νεωτέρα Νεάπολις εἶναι ἔτοιμοι νὰ μαρτυρήσωσι διὰ τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν καταστροφῶν των, ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀνίβου μέχρι τοῦ θρόνου τῶν Λαζαρόνων. Ὅλα τὰ κατεβρώχθησεν ἡ ἀπολαυστικὴ κατανάλωσις ἐν τῇ μεθυστικῇ ταύτῃ Καμπανίᾳ, περὶ τῆς ὁποίας λέγει ὁ Stael, ὅτι εἶναι τόπος εὐδαιμονέστατος, χωρισμένος ἐκ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης διὰ τῆς φοβερᾶς τῶν Ποντίνων ἐλῶν λοιμικῆς ἐρήμου, τὴν ὁποίαν ἡ φύσις κατέστησεν ἐπικινδυνωδεςάτην εἰς τοὺς διαβάτας, ἵνα κρύψῃ ὑπὸ τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου τὸν ἕξαισιον τοῦτον τῆς τρυφῆς παράδεισον.

Ἐν τούτοις δὲν λείπει καὶ ἡ ἐπιρροὴ τῆς φυλῆς. Πόθεν προέρχεται ὅτι ἡ Ἀγγλοσαξωνικὴ εἶναι ὁ μεγαλειότερος καταναλωτῆς ἐν τῇ προοδευτικῇ μερίδι τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ; Οἱ Ἀγγλοὶ δὲν ἐννοοῦσι τοὺς ἐγκρατεῖς λαοὺς, εἰμὴ ὡς ἐνδεεστάτους καὶ ἐν βαρείαις ζωντας στερήσῃσι. Τὸ comfort τοῦ Ἀγγλικοῦ βίου εἶναι χαρακατηριστικόν. Περιλαμβάνει τὸ σύνολον τῶν ἀπολαύσεων εἰς τὸ δυνατόν ὄριον τῆς ἐν ἀρμονίᾳ τελειώσεως αὐτῶν. Καὶ ὅμως ἡ ἀπολαυστικὴ αὐτὴ τῆς Ἀγγλίας βιωτικὴ θύει ὀλιγώτερον εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀποταμιεύσεως ἢ εἰς τὸν ναὸν τῆς παραγωγῆς. Ἡ μεγάλη τῆς τελευταίας δημιουργικὴ δύναμις παρέχει τὸ μέσον εἰς τὴν Ἀγγλικὴν κοινωνίαν πρὸς τὰς εὐρείας αὐτῆς καταναλώσεις. Εἶναι ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἦτον ὁ μᾶλλον πολυφάγος τῶν Ἡμιθέων, ἀλλὰ καὶ ὁ μᾶλλον ἐργατικός. Ἡ ἱστορία τῶν ἀθλῶν αὐτοῦ καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἀθλῶν τῆς Ἀγγλικῆς βιομηχανίας εἶναι ἀδελφαὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μητρὸς, ἧτις ὀνομάζεται ἐργατικὴ ἰσχύς.